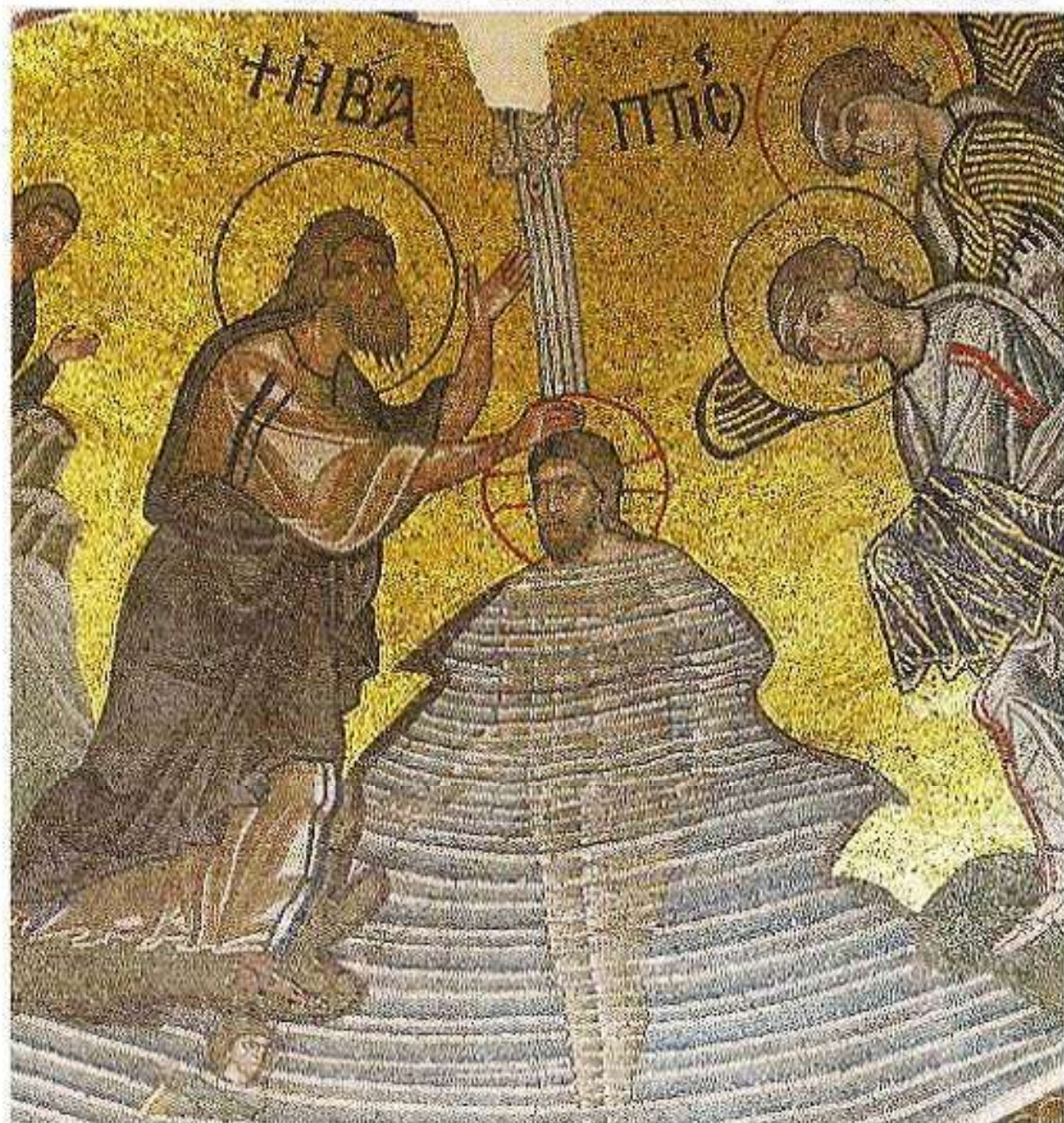

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

«Η Βάπτισμα», ψηφιδωτόν τῆς Ἱερᾶς Νέας Μονῆς.

Τεύχος 26ον ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2016

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ

ΧΙΟΣ

Ἡ Ἁγία Τριάς.
(Τοιχογραφία Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Χαραλάμπουε Κρήνης Μικρῆς Ἀσίας).

Τοιχογραφία Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Χαραλάμπουε Κρήνης Μικρῆς Ἀσίας.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

Πρωτ. 90

Αριθμ.

Έν Χίω τῆ 12ῃ Ιανουαρίου 2016

Διεκπ. 15

Μνήμη Τατιανῆς μάρτυρος

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ Νο 22

ΕΠΙ ΤΗῒ ΕΟΡΤΗῒ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

Πρός

τούς μαθητές καί τίς μαθήτριες
τῶν Σχολείων τῆς Περιφερειακῆς Ἐνότητος Χίου.

Ἐνταῦθα

“Ἐν λειμῶνι τῶν Γραφῶν, καθάπερ μέλισσαι σοφοί, προσιπτάμενοι ὑμεῖς, περιεδρέψασθε καλῶς, καί τῶν ἀνθέων τά ἄριστα καί τό μέλι, πᾶσι τοῖς πιστοῖς, τῶν διδαγμάτων ὑμῶν, προτίθεσθε ὁμοῦ, εἰς πανδαισίαν αὐτῶν”

Αγαπητά μου παιδιά,

Μέ τά ὠραιότερα ὕμνογραφικά κείμενα τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία μας τήν μνήμην τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ Φωστῆρος τῆς Πίστεως Μεγάλου Βασιλείου, τοῦ οὐρανίου νοός Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καί τοῦ διακρυσίου κήρυκος τῆς μετανοίας Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι πρόπον νά προσάγονται σ' αὐτούς τά θαυμάσια τροπάρια, διότι οἱ ἴδιοι ὑπῆρξαν δημιουργοί κειμένων, πού διακρίνονται τόσο γιά τό κάλλος τοῦ λόγου, ὅσο καί, κυρίως, γιά τό “ἀπόθετον κάλλος”, δηλαδή τήν πνευματική βαθεῖα ὠραιότητα τῶν νοημάτων τους.

Ἐνα ἀπό τά τροπάρια τοῦ Ὁρθρου τῆς σημερινῆς Ἑορτῆς, πού δίνει τήν ἀξία τῆς διδασκαλίας τῶν Τριῶν Μεγάλων Πατέρων μέ ἐπιτυχή τρόπο θέλουμε νά προσεγγίσουμε.

Ο ύμνογράφος παρουσιάζει τούς Τρεις Αγίους ως σοφές μέλισσες, με φρόνηση και εργατικότητα, με επιμέλεια και αρχοντιά. Χώρος εργασίας τους είναι τό όντως παραδεισένιο λιβάδι της Αγίας Γραφής. Έκεί, μπορεί κανείς νά συναντήσει τόσο τήν εύφροσύνη τών ευόσμων άνθέων και τήν απόλαυση της έντυπωσιακής εμφάνισεώς τους, όσο και τήν γεύση και ωφέλεια τών εύχύμων καρπών. Μέσα στα Τερά Γράμματα έχει ό πιστός τήν δυνατότητα, και τήν αγωνία ή τό φόβο του νά μετατρέψει σέ ειρήνη και καταλλαγή - συμφιλίωση, αλλά και πρακτικά νά εύρει τούς τρόπους της ζωής, πού θά τόν κάνουν νά άνδρωθει πνευματικά και άναδεικνύεται εύάρεστος στόν Θεό και στους άδελφούς του.

Αυτόν τόν πλούτο έλαβαν και άξιοποίησαν οί Τρεις Τεράρχες και τόν προσφέρουν ως μέλι, για νά τό γευθούν οί πιστοί, κυρίως δέ ό εκπαιδευτικός κόσμος τόσο οί διδάσκοντες, όσο και οί διδασκόμενοι, οί όποιοι έχουν τούς Μεγάλους αυτούς Πατέρες ως Προστάτες, όφείλουν, όμως, νά τούς έχουν ως Πρότυπα.

Τί γλυκύτερο για τόν κόσμο τών γραμμάτων και τών έπιστημών από τό νά άπολαυβάνει τήν ήδύτητα της διδασκαλίας του Χριστού, τήν πολύπλευρη έπιστημονική κατάρτιση τών Πατέρων, τήν ενάρετη ζωή τους συναρμοσμένη με τήν Πίστη τους και τήν δόξα, πού οί αιώνες έχουν δώσει σ' αυτούς, κυρίως, όμως, τούς έχάρισε ό Τρισάγιος Θεός;

Αγαπητά μου παιδιά!

Σέ μιά έποχή και σέ μιά κοινωνία, πού τό κεντρί της ζωής μακριά από τό Χριστό και τήν Εκκλησία Του πικραίνει και δηλητηριάζει τήν νεανική ψυχή σας, έχετε και αξίζετε τήν αποκλειστικότητα, νά άπολαύσετε τήν γλυκιά γεύση της πίστewς, της αγάπης, της άρετής, της ειρήνης, της προόδου και της αγιότητας, πού ή Ορθόδοξη Εκκλησία μας έτοίμασε για έσάς.

"Τεύσασθε και ίδετε"! ΑΜΗΝ!

Μέ πατρικές εύχές και αγάπη
Ο Μητροπολίτης

+ Ο ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ ΜΑΡΚΟΣ

ΤΑ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΦΕΣΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Μάρκου.

Α'

Βίος

Ὁ Μανουήλ, ὅπως ἦταν τό κατά κόσμον ὄνομά του, γεννήθηκε στήν Κωνσταντινούπολη ἀπό οἰκογένεια ἡ ὁποία εἶχε τό ἐπώνυμο «Εὐγενικός» λόγω εὐγενικῆς προελεύσεως. Τό ἔτος τῆς γεννήσεώς του δέν παραδόθηκε. Ἀπό τό ἔτος τοῦ θανάτου του (1444/5), δεδομένου ὅτι ἔζησε, κατά τόν ἀδελφό του Ἰωάννη, 52 χρόνια, ὁ χρόνος τῆς γεννήσεώς του ὑπολογίζεται περί τό 1392. Μέχρι τό 13^ο ἔτος τῆς ἡλικίας του διδάσκαλός του ἦταν ὁ πατέρας του, ὁ ὁποῖος εἶχε φροντιστήριον. Στή συνέχεια μαθήτευσε στόν Μητροπολίτη Σηλυμβρίας Χορτασμένον, ὁ ὁποῖος μετονομάσθηκε Ἰγνάτιος, καί στόν Γεώργιο Πλήθωνα.

Ὁ Grumel παραδέχεται ὅτι ὁ Μάρκος ὑπῆρξε καί μαθητής τοῦ Μανουήλ Χρυσοκόκκου, τοῦ Μακαρίου Μακροῦ καί τοῦ Ἰωσήφ Βρουεννίου, γεγονός γιά τό ὁποῖο δέν ἔχουμε μαρτυρίες. Εἶναι πιθανόν νά φοίτησε στή σχολή τοῦ Χρυσοκόκκου, ὅπως ὁ Βησσαρίων καί ὁ Φίλελθος. Εἶναι δύσκολο νά δεχθοῦμε ὅτι ὑπῆρξε μαθητής τοῦ Βρουεννίου, γιατί κατά τά ἔτη τοῦ θά ἦταν αὐτό δυνατόν, ὁ Βρουέννιος ἦταν στήν Κύπρον¹.

Κατά τό 26^ο ἔτος τῆς ἡλικίας του διανέμει τήν περιουσία του καί γίνεται μοναχός στή νῆσο Ἀντιγόνη μετονομασθεῖς σέ Μάρκο. Μετά δύο χρόνια ἐπιστρέφει στήν Κωνσταντινούπολη καί κλείνεται στή Μονή Ἀγίου Γεωργίου τῶν Μαγγάνων, ὅπου ἔγραψε πολλά ἔργα μέ ἐμφανῆ τήν ἡσυχαστική καί Παλαμική ἐπίδραση.

Στή συνέχεια ἐγίνε τοποτηρητής τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καί ὕστερα Ἀρχιερεῦς. Ἀκολουθεῖ ἡ Σύνοδος τῆς Φερράρας καί Φλωρεντίας, ὅπου ὑπῆρξε ἀκλόνητος πρόμαχος τῆς Ὁρθοδοξίας.

Γιά τή στάση του γνώρισε τήν ἐπιδοκιμασία τοῦ λαοῦ ἀλλά ἦλθε σέ σύγκρουση μέ τόν Αὐτοκράτορα. Ἀρνήθηκε δέ ἀκόμη καί τήν πατριαρχία, ἔφυγε στή Λήμνο καί ἐπανῆλθε τόν Αὐγουστο τοῦ 1442.

Κοιμήθηκε σύμφωνα μέ συνοχτισμό πηγῶν² τήν 23ῃ Ἰουνίου 1444. Ἐνταφιάσθηκε στή Μονή Μαγγάνων, τά δέ λείψανά του τοποθετήθηκαν στή Μονή Λαζάρου τοῦ Γαλατᾶ.

¹ Μαιμῶνη Κυριακῆς, *Μάρκος ὁ Εὐγενικός, βίος καί ἔργον*, Ἀθῆναι 1954, σ. 26.

² Μαιμῶνη Κ., *Μάρκος ὁ Εὐγενικός, βίος καί ἔργον*, Ἀθῆναι 1954, σελ. 31-32.

Ανακηρύχθηκε Άγιος τό Φεβρουάριο τοῦ 1734 ἐπί πατριαρχίας Σεραφείμ.

Περιεκτικός είναι ὁ λόγος τοῦ Σχολαρίου γι' αὐτόν: «άνηρ τῶν ἐφ' ἡμῶν ἀπάντων ἄριστος γεγονώς ἐν τε λόγοις καί βίῳ».

Τά ἐπιγράμματα
Α. Περιεχόμενο - Ὕφος

«Κρατεῖ μὲν Ἄτλας μυθικός ὤμοις Ἥδλον
κρατεῖ δ' ἀληθῶς Μάρκος Ὀρθοδοξίαν»

Στούς δύο αὐτούς στίχους πού γράφτηκαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἄτλαντος τῆς Ὀρθοδοξίας διακρίνουμε δύο χαρακτηριστικά: τό περιεχόμενο, πού ἐκφράζει τό δογματικό ἔργο τοῦ Μάρκου, ἀλλά καί τή μορφή: ἐπίγραμμα, τό προσφιλές δηλ. ποιητικό εἶδος, μέ τό ὁποῖο, ὅπως πολλοί τῶν Βυζαντινῶν, ἀσχολήθηκε καί ὁ Μάρκος.

Σώζονται³ 16 ἐπιγράμματά του, τά ὁποῖα ἀναφέρονται σέ προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς του, ἐκκλησιαστικούς ἀνδρες, μονές, ἁγίους, εἰκόνες κ.λπ.⁴ Ἀπό αὐτά 5 εἶναι γραμμένα σέ ἥρωικό ἐξάμετρο καί τά ὑπόλοιπα σέ βυζαντινό δωδεκαούλλαβο.

Τά περισσότερα ἔχουν γραφεί πρὶν ἀπό τή Σύνοδο, περίοδο κατά τήν ὁποία ἡ παραγωγή του ἦταν κυρίως ποιητική. Σέ κάποιο μάλιστα, τό «εἰς εἰκόνα ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Ἰακώβου τοῦ Πέρσου», ὑπογράφει μέ τό κατά κόμον ὄνομά του, «οἰκτροῦ Μανουήλ, εὐτελοῦς ἀναγνώστου», κάτι πού δέ θά ἔκανε ὡς Ἐπίσκοπος.

Ἀπό τό περιεχόμενο τῶν ἐπιγραμμάτων ἐξάγεται ὁ χρόνος τῆς συνθέσεώς τους. Ἔτσι τό ἥρωικό «εἰς Ἰωσήφ Βρυέννιον» γράφτηκε τό 1430/1, πιθανή χρονολογία θανάτου τοῦ Βρυεννίου⁵.

Οἱ στίχοι στόν τάφο τοῦ Μακαρίου Κορώνια γράφτηκαν μετά τό 1430. Ὁ Μακάριος ἦταν Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Μαγγάνων καί στάλθηκε τό 1430 μέ τόν Ἰαγάρη καί τόν Δημ. Ἄγγελο τόν Κλειδᾶ πρεσβεῖα στόν Πάπα Μαρτίνο Ε' ⁶. Τό ἐπίγραμμα στόν τάφο τοῦ Δημητρίου Λεοντάρη τοποθετεῖται τό 1431, ὅπως συμπεραίνουμε ἀπό σημεῖωμα πού δημοσίευσε ὁ Α. Παπαδόπουλος - Κεραμεύς ἀπό τό ὑπ' ἀριθμ. 265 χειρό-

³ Παπαδοπούλου - Κεραμεύς, *Ἀνέκδοτα Ἑλλην. συγγραμμάτια*, Κων/πολη 1884, σελ. 102-105.

⁴ Κομίνη Ἀθανασίου, *Τό Βυζ. ἱερὸν ἐπίγραμμα καί οἱ ἐπιγραμματοποιοί*, Ἀθῆναι 1966, σελ. 191.

⁵ Τωμαδάκη Ν, *Ὁ Ἰωσήφ Βρυέννιος καί ἡ Κρήτη κατά τό 1400*, Ἀθῆναι 1947, σελ. 36.

⁶ Μαιῶνη Κ, *Μάρκος ὁ Εὐγενικός, βίος καί ἔργον*, Ἀθῆναι 1954, σελ. 47.

γραφο τῆς Μονῆς Θεοτόκου Κοσινίτζης, στό ὁποῖο ἀναφέρεται, ὅτι αὐτός πέθανε τήν 6η Σεπτεμβρίου 1431: «Μηνί σεπτε. ἰνδικτιώνος ι' ... ἀμην † ἔτει ρωλμω».

Τό ἐπίγραμμα «εἰς εἰκόνα τῶν ἀγίων τριῶν παιδῶν τῶν ἐν τῇ Ἐφέσῳ» γράφτηκε μετὰ τό 1442, ἔτος ἐπιστροφῆς του ἀπό τή Λήμνο, ὅπως φαίνεται ἀπό τό στίχο πού μνημονεύει τό γεγονός: «τῇ γοῖν ἑορτῇ τῆς ὁμῶν ἐκδημίας, ἐκ τῆς φυλακῆς ἀπολυθῆναι φθάσας».

Ὁ Μάρκος εἶχε πλούσια κλασική παιδεία. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ οἰκειότητά του μέ τά ὁμηρικά ἔπη. Ἀψογη εἶναι ἡ χρήση τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου (ἥρωικοῦ) καί τῶν ὁμηρικῶν ἐκφράσεων, λέξεων καί γραμματικῶν τύπων: Στό «εἰς Ἰωσήφ Βρυέννιον» ἔχουμε τοὺς τύπους: γαῖα, θεηγορήσι, ἰαίνετο. Στούς στίχους σίς ἀψίδες τῆς Μονῆς Μαγγάνων ἔχουμε: διαπρεπέως, βασιλήων, μέγαλοιο, παμβασιλῆος, νόοιο, εὐσεβίης, κέν, κομέει, ἀζυγέσιν, παμμεδέων, ἀεθλοφόρον, μεγαλήτορα κ.λπ. Στό ἥρωικό τοῦ τάφου τοῦ Μπακαρίου μοναχοῦ βρίσκουμε: ἐνί, κραναῆ, θεοειδέα, ἀύλοισι, ἐνώ στούς ἥρωικούς γιά τό Δημήτριο Λεοντάρη χρησιμοποιεῖ: παμμεδέοντος, θεοειδέα, καμάτοισι, ἡδυεπῆς, αἴης, ἐνί προμάχοισι, πλειωτέρησιν, ἀέξων, ὄραα, τρισσοφραῦς, διηνέκεως. Τέλος στούς στίχους γιά τόν τάφο τοῦ Ἐλευθερίου Ἀμοιρούτζη γράφει: πτερόεντες, ἡέρα, ἐρατεινῆς, ὄλβον, ἀρχομένοιο, ὁσάπτον, βιότοιο, Κωνσταντίνοιο μέγαλοιο, νούσῳ ἐνί, βεβαιῶτες.

Τά ἄλλα χαρακτηριστικά εἶναι ἐκεῖνα πού συναντοῦμε στούς Βυζαντινοὺς ποιητές χωρίς ὅμως νά ποῦμε ὅτι στό ἔργο τοῦ Μάρκου ὑπάρχει πλούσια καί πηγαία ποιητική ἔμπνευση. Δέν ἔχουν κάτι τό ποιητικῶς ἀξιόλογον. Γνησιότερη καί πιό θερμή ποιητική ἔμπνευση ἔχει τό ἐπίγραμμά του «εἰς τόν τάφον τοῦ Ἰωσήφ Βρυεννίου». Τά δημῶδη στοιχεῖα πού σπάνια ἀλλά ἐκούσια πρὸς σκοπὸν χρησιμοποιεῖ σέ ἄλλα κείμενα, ἀπουσιάζουν ἀπὸ τά ἀρχαιοπρεπῆ ἐπιγράμματά του.

Πέραν τῆς λογοτεχνικῆς σημασίας τους, τά ἐπιγράμματα τοῦ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ εἶναι καί πηγή, ἡ μόνη στό ἔργο του, γιά νά ἀποκτήσουμε ἱστορικῆς γνώσεις⁷.

Στόν ἐπιτάφιο τοῦ Δημητρίου Λεοντάρη ἀναφέρεται στόν γνωστὸ στρατηγὸ, τόν ἐπονομαζόμενο καί Λάσκαρη ὁ ὁποῖος, κατὰ τόν Δούκα, πολέμησε γενναῖα καί δοξάσθηκε στή Λακωνία καί Θεσσαλία ἐπὶ Ἰωάννου Παλαιολόγου, ἀπ' τόν ὁποῖο εἶχε πολλές τιμές. Αὐτός ὁ Δημήτριος, σύμφωνα μέ τό ἐπίγραμμα, τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἔ-

⁷ Μαιώνη Κ.: Μάρκος ὁ Εὐγενικός, βίος καί ἔργον, Ἀθῆναι 1954, σ. 54-55.

γινε Μοναχός, ονομάσθηκε Δανυήλ καί ένταφιάσθηκε στή Μονή Πέτρας.

Ο Ίσαάκιος Ασάνης, στόν όποίο αναφέρεται άλλο επίγραμμα του Μάρκου, έζησε τούς ίδιους χρόνους μέ τόν Λεοντάρη, ό Σφραντζής δέ τούς αναφέρει μαζί στό χρονικό του: «έστειλεν (ό Αύτοκράτωρ Μανουήλ Παλαιολόγος τό 1420) τούς άριστους άνδρας Δημήτριον τόν Λεοντάρην, Ίσαάκιον τόν Ασάνην καί Μανουήλ τόν πρωτοστάτορα τόν Καντακουζηνόν μετά πολλών αρχόντων καί στρατιωτών καί δωρεών βασιλικών» γιά νά συναντήσουν τόν άμνηρā Μεχμέτ Α΄. Σύμφωνα μέ τό επίγραμμα, ό Ίσαάκιος έκάρη μοναχός καί ένταφιάσθηκε στή Μονή Φιλανθρωπού μαζί μέ τήν έγγονή του, ή όποία πολύ νέα δέχθηκε τό μοναχικό σχήμα.

Ο Δημήτριος Τζαμπλάκων είναι άλλο ιστορικό πρόσωπο στό όποίο αναφέρονται στίχοι του Μάρκου. Γόνος μεγάλης γνωστής οικογένειας τών Τζαμπλακώνων, ό Δημήτριος ήταν κατά τόν Καντακουζηνό, «Μέγας στρατοπεδάρχης». Ο Μάρκος αναφέρει ότι κατέληξε στή Μονή τών Σανθοπούλων, αφού έχασε απ' τό λοιμό όλα τά παιδιά του.

Γιά τόν Έλευθέριο Αμοιρούτζη, στόν όποίο ό Μάρκος αφιέρωσε ήρωικούς επιτάφίους στίχους, δέν έχουμε ακριβείς πληροφορίες. Θα άνήκε βέβαια στή γνωστή οικογένεια τής Τραπεζούντας. Ο Τρ. Ευαγγελίδης στήν «Ιστορία τής Τραπεζούντος» λέει ότι ήσαν ένας από τούς γιούς του Γεωργίου Αμοιρούτζη. Όμως από τό περιεχόμενο του επιγράμματος αυτό είναι αδύνατο. Κατά τό επίγραμμα, ό πατέρας του Έλευθερίου ήταν πρέσβυς στήν Κωνσταντινούπολη, αλλά δέν πρόφτασε νά επιστρέψει στήν Τραπεζούντα, γιατί κατά τό ταξίδι ασθένησε καί πέθανε. Αυτό είναι αντίθετο στό τέλος του Γεωργίου Αμοιρούτζη. Ο Έλευθέριος πέθανε πολύ νέος, λίγο μετά τό θάνατο του πατέρα του.

Όμως καί ήθικοδιδασκτικά έξεταζόμενοι οί στίχοι μās παρουσιάζουν πλήθος στοιχεία γιά τίς άντιλήψεις του Μάρκου αλλά καί τής έποχής. Τό πνεύμα του άγνότερου καί ένθερμότερου άσκητισμού κυριαρχεί. Έξιδανικεύεται ή άπάρνησις των έπιγείων καί ή έξαρση του νου καί τής ψυχής στα άγαθά του πνεύματος. Κυριαρχεί ή στροφή προς τήν ένατένιση ενός ανώτερου ήθικου καί πνευματικού βίου. Στο επίγραμμα προς Ίσαάκιον Ασάνην παρουσιάζει σέ 3 στίχους μέ ασύνδετο σχήμα καί έσωτερική - έξωτερική όμοιοκαταληξία όλες τίς άρετές:

«δίκαιος, όξύς, δραστικός, μεγαλόφρων
μέτριος, εύθύς, νουνεχής, ταπεινόφρων,
άπλοός, έλευθέριος, ήδύς, χαρίεις».

Αποβλέπει λοιπόν στο πνευματικό είναι του ανθρώπου, αρνούμενος κάθε ταπεινή υποχώρηση στη σωματική και γήινη μέριμνα χωρίς να αρνείται την ανθρώπινη δράση και τους αγώνες στον κόσμο.

Γιά τον Μάρκο ή άσκησι ή ως «έργασία άρετών» ένδυναμούται «ταίς προσευχαίς πρόσ πόνοις» κατά τούς στίχους του πρόσ τόν όμώνυμο όσιο. Δέν παραμελεϊ στά έπιτάφια νά τονίσει τήν άξία τής έν Χριστώ άρετής πού είναι «γέρας άληστον» (πρός Ισαάκιον, εις Δημήτριον Λεοντάρην κ.ά.).

Η βαθειά πίστη του στά θαύματα συνοδευόμενη από τήν εύγνωμοσύνη του βρίσκεται στο έπίγραμμα «εις Αγίους τρεις Παιδας» κυρίως και έμμεσα στο σχετικό μέ τήν Αγία Θεοδοσία.

Στό θέμα τής άθλήσεως διά του μαρτυρίου γίνεται διδάσκαλος του ότι ό μάρτυς τυγχάνει θείου στέφους στους στίχους του εις Ιάκωβον Πέρση. Εδώ χρησιμοποιεί τήν εικόνα του άθλητου για νά δηλώσει τό ύψηλό του άγώνα, ίσως και κάποιο υπαινιγμό - υπόμνηση τών μαρτυριών στά στάδια. Στό ίδιο έπίγραμμα υπάρχει ή χριστιανική αντίληψη για τή θεία εύωδία πού υπάρχει στον μάρτυρα, καθώς χρησιμοποιεί τήν εικόνα τών φυτών.

Σπουδαιότατη όμως είναι ή αναφορά τών στίχων πού μαρτυρούν ότι υπήρξε μέγάλος υπέρμαχος τής Ορθοδοξίας. Έπαινει τούς διατηρούντες τό όρθό δόγμα και έπισημαίνει τις βασικές αρχές τής πίστεώς μας.

«ή θεία χάρις ... δεικνύει» (εις Μάρκον άσκητήν),

«και δογματιστής ακριβής πλανωμένοις» (εις Μάρκον άσκητήν),

«και δειται λοιπόν ως έχων παρρησιαν

ιλασμόν εύρειν και λύσιν τών πταισμάτων» (εις Ιάκωβον Πέρση),

«τῷ βασιλικῷ τής μεγάλης Τριάδος» (εις Δημήτριον Λεοντάρην),

«θειον άναρχον όραα τρισσοφασους Τριάδος σέλας,

έξ ενός εις έν ιούσης» (εις Δημήτριον Λεοντάρην),

«ό Αγίῳ Πνεύματι ποιμήν ποιμένων» (εις Αγ. Θεοδοσίαν ...).

Έπομένως, ό Μάρκος ό Έύγενικός στο ποιητικό του έργο, άν και δέν υπήρξε πρότυπο, είναι όμως ικανός στο νά βοηθήσει τόν αναγνώστη αισθητικά, ιστορικά αλλά κυρίως ήθικά. Μέσα άπ' τούς στίχους του περνάει τό μεγαλείο τής Ορθοδοξίας και ιδιαίτερα του μοναχισμού χωρίς νά στερεϊται, παρά τό άυστηρό εκ τών πραγμάτων είναι του, τή χάρη του λόγου ενός άνδρα μέ ικανότητα χρήσεως τής ανθρώπινης έπικοινωνίας.

(συνεχίζεται)

Ο ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΚΡΗΝΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ *

*« Ο Άγιος Χαράλαμπος Κρήνης
άρχισε ή οίκοδομή έτος 1812,
έτελείωσεν στα 1817, στα 1821*

έκάη υπό τών Τούρκων και πάλι έτελειώθηκεν στα 1830.

Εγγενιάσθη τών άγιων όποστώνων».¹

«Τό κτίσμα τοῦτο αποτελοῦσε ἕνα ἀπό τοὺς λαμπρότερους Ναοὺς τῆς Ὀρθόδοξης Ἀνατολῆς. Ρυθμὸς τρισυπόστατης Βασιλικῆς. Τό μεσαῖο κλίτος ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος, τὸ δεξιὸ ἦταν ἀφιερωμένο στὸν Ἅγιο Στέφανο καὶ τὸ ἀριστερὸ στὴν Παναγία, ἀντιστοιχῶς. Ὑπῆρχαν δύο σειρὲς ἀπὸ 12 μεγάλους κίονες ἢ κάθε μία, καὶ πάνω σ' αὐτὲς δύο ἄλλες σειρὲς ἀπὸ 24 μικρότερους κίονες στήριζαν, ἢ κάθε μία, τὴν ὑπερυψωμένη σαμαρωτὴ στέγη, ἢ ὁποία θύμιζε τὰ πρωτοβυζαντινὰ κομψοτεχνήματα. Οἱ κίονες ἦταν λαξευμένοι μὲ τὸ περιφημο κόκκινο μάρμαρο τοῦ Κορακάρη. Τὸ τέμπλο ἦταν πολυτελέστατο, κατασκευασμένο μὲ τὸ πεντελικὸ ξακουστὸ μάρμαρο.

Ἄπλετο φῶς φώτιζε τὸν ἐσωτερικὸ χῶρο ἀπὸ τὰ ἀψιδωτὰ παράθυρα τοῦ γυναικωνίτη.

Ὀλόκληρος δὲ ὁ Ναὸς ἦταν κατάφορτος ἀπὸ θαυμάσιες τοιχογραφίες, ἔργο τοῦ περιφημοῦ ἀγιογράφου, Ἰωάννη Σιταροῦ τοῦ Παριανοῦ.

Ὁ Ναὸς περιεῖχε 1500 στασίδια καὶ χωροῦσε 3000 ἐκκλησιαζόμενους. Λέγεται ὅτι κατὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ 1922 "ἔστοιβάχθησαν" μέσα σ' αὐτὸν 8.000 γυναϊκόπαιδα, περιμένοντας νὰ φορτωθοῦν στὰ πλοῖα τῆς προσφυγιάς.

Ἀπογυμνώθηκε κατὰ τὸν πρῶτο διωγμὸ τοῦ 1914 καὶ τὸ τελειωτικὸ καταστροφικὸ πλῆγμα δέχθηκε στὸν ἐπάρστο ξερριζωμὸ τοῦ 1922. Τότε ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος ποὺ τὸν περιέβαλλε καταστράφηκε καὶ μαζ' αὐτὸν, στὸ δυτικὸ μέρος, τὰ κτίρια τῶν γραφείων τῆς Μητροπόλης καὶ ἡ κατοικία τοῦ Μητροπολίτη.

Ὁ Νάρθηκας καὶ οἱ τρεῖς μεγαλοπρεπεῖς εἰσοδοὶ τοῦ κυρίως Ναοῦ γκρεμίστηκαν τελείως.

Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ Καθολικοῦ ἔχει ὑποστῆ σοβορὲς μεταπονήσεις. Στὴν ἀρχικὴ ἔκταση τῶν 760 τ. μέτρων του, ἔγιναν πολλὲς ἀσεβεῖς διαρρυθμίσεις.

Τὸ 1972 ὁ βορεινὸς τοῖχος ἀφαιρέθηκε γιὰ νὰ χρησιμοποιηθεῖ τὸ ἐσωτερικὸ μέρος του σὲ ξυλουργικὸ ἐργαστάσιο.

Ὁ ἱερὸς χῶρος ἐπίσης μέτατράπηκε σὲ ἐργαστάσιο ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, σταῦλο ζῶων μὲ ἀποχωρητήρια καὶ ἀποθήκες».

* Τὸ κείμενον ἐλήφθη ἀπὸ τὸ βιβλίον «Ο ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΣΤΟ ΒΑΡΒΑΣΙ ΤΗΣ ΧΙΟΥ» τοῦ Ἀνδρέου Σ. Ἀξιωτάκη, Δρ. Θεολογίας.

¹. Αὐτοῦσιο τὸ κείμενο ἀπὸ χειρόγραφες σημειώσεις τοῦ ἐκ Κρήνης καταγομένου Ἱερέως, Ἰωάννου Ροδάκη.

Μητροπολίτης Χαλκίδος, Νικόλαος Σελέντης

(1931-1975) *

*Του Δρ Χαράλαμπος Μ. Μπούσια,
Μεγάλου Υμνογράφου της τῶν Ἀλεξανδρείων Ἐκκλησίας*

*

Ήταν ὁ πρῶτος χειμῶνας τῶν μεταπτυχιακῶν μου σπουδῶν στὸ Manchester, ὅταν ἔμαθα ὅτι ὁ πολυσέβαστος Μητροπολίτης Χαλκίδος, ὁ ἀκάματος ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἀγάπης, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς προσφορᾶς, ὁ Νικόλαος Σελέντης, βρισκόταν βαριά ἀσθενῆς σὲ Νοσοκομεῖο τοῦ Λονδίνου. Προσπάθησα νὰ τακτοποιήσω τὰ διαβάσματά μου καὶ νὰ περατώσω τὶς Mid-sessional Exams γιὰ τὸ MSc, γιὰ νὰ κατέβω στὸ Λονδίνο νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ καὶ νὰ πάρω τὴν εὐχή του. Μιὰ εὐχή πού μετροῦσε μέσα μου περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν μεταπτυχιακὸ τίτλο πού προσδοκοῦσα νὰ πάρω. Ὁ Θεός, ὅμως, δὲν μοῦ ἔκανε αὐτὴ τὴ χάρη. Ὅταν κατέβηκα στὸ Λονδίνο πληροφορήθηκα ὅτι μόλις πρὸ ὀλίγου ὁ Ἐπίσκοπος εἶχε μεταβεῖ γιὰ νὰ συναντήσῃ στὰ οὐράνια σκηνώματα τὸ ἔφετὸ τῆς καρδιάς του, τὸν ἀγαπημένο μας Ἰησοῦ.

Γύρισα λυπημένος στὸ Manchester καὶ ἐπιδόθηκα στὴν προσηυχῆ. Δὲν τὸ χωροῦσε ὁ νοῦς μου πῶς ὁ φλογερὸς ἱεροκήρυκας, ὁ μαγνήτης τῶν νέων, ὁ κατηχητής, ὁ ποιμένας τῶν λογικῶν προβάτων τῆς Μητροπόλεώς του, ὁ ἀπὸ ὅλους ἀγαπητὸς καὶ σεβαστός, ὁ π. Νικόλαος, μεταδημότευσε γιὰ τὴν Ἄνω Πόλη, «ἐνθα οὐκ ἔστι πόνος, οὐ λύπη, οὐ στεναγμός, ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεύτητος». Ἐνοιωθα πολὺ φτωχὸς καὶ ἀδύναμος. Ὁ π. Νικόλαος γνώριζε νὰ πλουτίζει τὴν Ἐκκλησία μας μὲ τὴν ἀγάπη του, μὲ τὸ λόγο του, μὲ τὸ παράδειγμά του, μὲ τὸ χαμόγελό του, μὲ τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ, πού ἀβίαστα ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Σκέφθηκα, ὅμως, ὅτι ὁ Χριστὸς μας τὸν ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπὸ ἐμᾶς καὶ ἔτσι τὸν

* Τὸ παρὸν ἐλήφθη ἀπὸ τὴν ἑκτακτὴν ἐκδόσιν τοῦ περιοδικοῦ «Ο ΦΑΡΟΣ ΤΗΣ ΤΙΝΟΥ» (Ἔτος 57ον, Ἰανουάριος 2016, Ἀρ. φ. 6).

κάλεσε κοντά του, «ἵνα μὴ κακία ἀλλάξη σύνεσιν αὐτοῦ» (Σοφ. Σολομ. δ' 11). Ἄλλωστε καὶ ὁ π. Νικόλαος ἀγαποῦσε τὸν Χριστό μας μὲ μιὰ μοναδική ἀγάπη, καὶ ἡ ἐπικοινωνία μαζί Του ἦταν ἀδι-ἀλειπτη. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἀναπνοή του ἦταν δοξολογία τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ μας καὶ κάθε μοναδική στιγμὴ τῆς σύντομης στῆ γῆ παρουσίας του ἕνας ὕμνος, ἓνα τραγούδι εὐχαριστιακό.

Πέρασαν τὰ χρόνια, ἀλλὰ ἡ μνήμη τοῦ Μητροπολίτου Νικολάου ὄχι μόνο δὲν παρασύρθηκε στὴ λήθη, ἀλλὰ παραμένει ζωντανὴ καὶ στοὺς συγχρόνους μας, αὐτοὺς ποὺ δὲν τὸν γνώρισαν, ἀλλὰ ἄκουσαν ἢ διάβασαν γιὰ τὴν ἰσάγγελη πολιτεία του. Μὲ συγκίνηση διάβασα τὸ μικρὸ, ἀλλὰ πολὺ ἀξιόλογο τευχίδιο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Κύμης, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρυστίας «Μακαριστὸς Μητροπολίτης Χαλκίδος (1931 – 1975). Ἀναφορὰ στὴ ζωὴ καὶ στὸ ἔργο του». Τί νὰ πρωτοσημειώσω ἀπὸ τὸ καλογραμμμένο αὐτὸ βιβλίο ποὺ σκιαγραφεῖ τὴν ἀγία μορφή τοῦ διακεκριμένου μακαριστοῦ Ἱεράρχου, ποὺ στολί-ζει 41 τῶρα χρόνια τὸ οὐράνιο θυσιαστήριο;

Στὸν πρόλογο τοῦ ὁ φίλος τοῦ καὶ ἐφάμιλλός του στὴν ἀρετὴ Μητροπολίτης Καρυστίας Σεραφεῖμ σημειώνει ἐγκωμιαστικά, ὅπως ἀξίζει πραγματικὰ στὸν οὐρανοπολίτη Ἐπίσκοπο: «Ὁ Νικόλαος δὲν προσέβλεπε οὔτε ἀπέβλεπε στὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀκράδαντα πίστευε στὴν μισθαποδοσία τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴν ποθοῦσε καὶ γιὰ αὐτὴν ἐργάστηκε.... Μεταρσιωμένος κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Θείας λατρείας ὁ ἴδιος ἔδινε καὶ ἔδειχνε καὶ στὸν λαὸ τὸν Οὐρανὸ μὲ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ καὶ ζῶσα λατρευτικὴ του στάση. Δοσμένος ὀλόκληρος καὶ καταρτισμένος στὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀνέπτυξε τὸ κήρυγμα καὶ κατέστησε τὸν ἄμβωνα κέντρο τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ λαοῦ. Συνεῖχετο ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης καὶ διαρκῶς ἐσκέπτετο καὶ ἀγωνιοῦσε γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ἐμπεπιστευμένων εἰς αὐτὸν ψυχῶν "ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε" καὶ γιὰ τοῦτο δὲν ἔδινε "ὑπνον τοῖς βλεφάροις καὶ νυσταγμὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ". Ὁ Νικόλαος ὑπῆρξε τύπος τῶν πιστῶν "ἐν ἔργῳ, ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγνεΐᾳ". Ἡ ψυχὴ του, ἐξαγνισμένη καὶ ἐ-

ξαγιασμένη, ἦτο δοχεῖον καί λύρα τοῦ Πνεύματος. Ἡ καρδιά του, καθαρὴ καί ἀγαθὴ, ἦτο ἐργαστήριον καί πηγὴ ἀστείρευτη καλῶν ἔργων καί λόγων. Τό χέρι του, πάντα ἀνοιχτό, νά μοιράζει γιά νά δίνει ὅλα τὰ δικά του καί ὅλα ὅσα οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἔβαζαν στό χέρι. Ἐμεινε διὰ βίου καί ἔφυγε ἐκ τοῦ βίου πτωχός καί ἔτσι ἀνεδείχθη ὅτι ἀξίως τοῦ ὀνόματος (τοῦ ἁγίου Νικολάου) ἐπολιτεύθη. Ὁ Νικόλαος, ἂν καί ἔζησε ἐπὶ τῆς γῆς ὀλίγα χρόνια, ἐπλήρωσε χρόνους μακροῦς. Ἐδοκιμάσθη ὡς χρυσός ἐν χωνευτηρίῳ καί ἔλαμψε μέ τήν ὑπομονή του, τήν ἀνεξικακία του, τήν ἐν γένει ἀρετή του. Τόν Νικόλαο δέν μπορείς νά τόν γνωρίσεις ἀπό τήν περιγραφή καί μάλιστα τήν σύντομη καί περιληπτική. Τόν Νικόλαο, μόνο ἂν τόν εἶχες ζήσει ἀπό κοντά, θά μπορέσεις νά τόν ἐννοήσεις καί νά τόν ἐκτιμήσεις. Μέ τήν ὠραία του μορφή, τό ἀνεπιτήδευτο χαμόγελο, μέ τήν μεγάλη του καρδιά καί τήν ἁγιασμένη του ψυχή, ὅπως μᾶς ἔδινε τήν ζωὴ του, θά μᾶς δίνει τήν εὐχή του, πού τόσο τήν ἔχομε ἀνάγκη. Καί τήν προσευχή του, διότι "πολύ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη".

Στό κεφάλαιο «ὁ Σταυρός τοῦ Μαρτυρίου» ἡ ἐκδότρια Μονή σημειώνει μέ ἐμφατικῶ τρόπο, πού δέν ἀπέχει ἴχνος ἀπό τήν πραγματικότητα :

Ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ὁ Νικόλαος. Ἀφιερωμένος στόν Θεό καί στήν Ἐκκλησία. Ἀπέφευγε τή δόξα καί ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καί τό ἔλεος Του τόν κατεδίωκε (Ψαλμ. 22). Γεύθηκε τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπρεπε νά δοκιμάσει καί τό ἀθλημα τοῦ μαρτυρίου. Ἦλθαν οἱ μεγάλες δοκιμασίες. Τίς ἀντιμετωπίζει μέ πολλή ἐμπιστοσύνη στό Θεό. Σημειώνει στό Ἡμερολόγιό του: «Ὅταν πονῶ τότε προσεύχομαι θερμά ἀπ' τήν καρδιά! Τί νά εἰπῶ, εἴθε νά πονῶ; Δέν ἔχω τόση πίστι. Τόν εὐχαριστῶ ὅμως γιατί εἶναι ὁ Ποιμὴν μου.» («Ξεσπάσματα τῆς καρδιάς μου», ἐκδ. «Τῆνος», σελ. 85). «Πρέπει νά περάσης ἕνα βαθύ πόνο, μιὰ τραγικὴ ἀγωνία, νά κραυγᾶσης, νά παλαίψης, γιά νά σοῦ μιλήσῃ ὁ Θεός. Διαφορετικὰ δέν γίνεται τίποτε. Τό δοκίμασα, τὸ δοκιμάζω.» («Ξεσπάσματα», σελ. 87).

Καί στόν Ἐπίλογο τοῦ βιβλίου διαβάζουμε μέ περισσή κατὰ Θεὸν ὑπερηφάνεια καί ἀναστενάζοντας ἀπὸ χαρὰ ἀνάμικτη μέ λύπη:

Εὐλογοῦμε καὶ δοξάζομε τὸν Πανάγιο Θεό, γιατί μᾶς ἐχάρισε Ἐπίσκοπο τῶν καρδιῶν. Μὲ ἀπέραντη ἀγάπη γιὰ ὅλους, καὶ γι' αὐτοὺς ποὺ τὸν ἐτίκρναν καὶ τὸν ἐπλήγωσαν βαθεῖα. Ἐμεινε καθαρὸς ἀπὸ τίς μικρότητες τοῦ κόσμου, γιατί ἀγάπησε μὲ τὴν σταυρωμένη ἀγάπη τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου τοὺς πάντας καὶ ἔγινε ἀρεστὸς στὸ Θεό. Βοήκε χάρη καὶ ἀπέκτησε παρηρησία ἐνώπιόν Του. Στὰ 44 χρόνια τῆς ἐπίγειας ζωῆς του ἐπλήρωσε χρόνους μακροὺς καὶ συμβασιλεύει μὲ τὸν ἴδιον τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦ Χριστό. Ἄφησε τὴ μαρτυρία στὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἐνὸς ἁγίου Ἐπισκόπου. Χαρακτηριστικὲς καὶ οἱ μαρτυρίες δύο ἁγίων τῆς ἐποχῆς μας, τοῦ ἁγίου Παΐσιου τοῦ Ἁγιορείτου καὶ τοῦ π. Ἰακώβου Τσαλίκη τῆς Ἱ. Μονῆς Ὁσίου Δαυὶδ Εὐβοίας. Τὸν πρῶτο καιρὸ μετὰ τὴν κοίμησή του, μιὰ ομάδα χριστιανῶν φοιτητῶν ἐπισκέφθη τὸν μεγάλο σύγχρονο Ἁγιορείτη ἀσκητὴ τῶν Καρυῶν Γέροντα Ἁγιο Παῖσιο. Μεταξὺ ἄλλων τὸν ἐρώτησαν γιὰ τὸν ἀοίδιμο αὐτὸν Ἱεράρχη (μὲ τὸν ὁποῖο εἶχε γνωριμία καὶ πνευματικὸ σύνδεσμο ὁ π. Παῖσιος) καὶ ἔλαβαν τὴν ἀπάντησι: "Δὲν εἶναι γιὰ τὰ (πνευματικὰ) μέτρα σας, παιδιὰ μου, νὰ σὰς πῶ γιὰ τὴν πνευματικὴ κατάστασι μέσα στὴν ὁποία ζεῖ τώρα ἡ ψυχὴ τοῦ ἀειμνήστου Νικολάου" (Ἐυβοϊκό Χωριό, τεύχ. 27, σ. 25). Καὶ σὲ κάποιον ἄλλον εἶχε πεῖ: "προστέθηκε ἓνας ἅγιος στὸν Παράδεισο". Ὁ π. Ἰακώβος Τσαλίκη εἶχε πεῖ: "Ὁ Νικόλαος εἶναι στὸν παράδεισο. Ἐπικοινωνῶ μαζί του. Μοῦ εἶπε νὰ μὴ μιλάω γι' αὐτόν".

Θερμὰ συγχαρητήρια στὸ Μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως τῆς Κύμης, γιὰ τὸ μικρὸ, σύντομο ἀλλὰ περιεκτικὸ σὲ πνευματικότητα βιβλίο, τὸ ἀφιερωμένο στὸ μακαριστὸ Ἱεράρχη. Βεβαίως ὅτι, δὴποτε καὶ νὰ γράφει κανεὶς γιὰ τὸν π. Νικόλαο, «οὐδὲν τελεῖ ἄξιον», γιατί τὸ μεγαλεῖο του ἔχει ὑπερβεῖ τίς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ. Σὲ λειτουργικὴ γλώσσα παραθέτω ἓνα στίχο καὶ ἓνα Συναξάριο γιὰ τὸν ἀοίδιμο Μητροπολίτη ἐκδεχόμενος τίς θεοπειθεῖς του προσβεῖες.

Στίχοι.

Λαοῦ ἐγκύψας πόνοις Χαλκίδος ἄρτι,
Νικόλαε, ὠφθης μιμητῆς Κυρίου.

Συναξάριον.

Ὁ πνεύματι θυσίας καὶ ἀγώνος πεπλησμένος, πεπνυμένος Χαλκίδος ποιμενάρχης, Νικόλαος ὁ θεοφόρος, τοῦπίκλῃν Σελέντης, ἐγεννήθη ἐν τῇ ἱερᾷ νήσῳ τῆς Τήνου τῷ 1931. Ανατραφεὶς ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν αὐτοῦ γονέων, Ἐμμανουὴλ καὶ Μαρίας, συμφῶως τῷ Εὐαγγελικῷ νόμῳ ἐσπούδασε τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην ἐν τῷ Ἀθήνησι Πανεπιστημίῳ. Εἰσελθὼν εἰς τὰς τάξεις τῆς Ἐκκλησίας ἐκάρῃ μοναχὸς ἐν ἔτει 1962 εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν Πετράκη καὶ ἀκολουθῶν εἰς μικρὸν χρονικὸν διάστημα ἐχειροτονήθη διάκονος ἐν Ἀθήναις καὶ πρεσβύτερος ἐν Καρδίτῃσιν, ἐνθα ὑπηρέτησε τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς ἱεροκῆρυξ. Ἐπανακάμψας εἰς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ νήσον ἀνέλαβε καθήκοντα ἱεροκῆρυκος καὶ πνευματικοῦ τοῦ ἱεροῦ προσκυνήματος τῆς «Μεγαλόχαρης» Εὐαγγελιστρίας Θεοτόκου. Ἐν τῷ ναῶ αὐτῆς μετὰ διετίαν ἐδέξατο τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα ὑπὸ εὐαρίθμων ἱεραρχῶν προεξάρχοντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Ἱερωνύμου. Διηκόνησε τῇ αὐτῷ λαχούσῃ τῶν Χαλκιδέων ποιμνίῃ μετὰ πνεύματος θυσιαστικῆς ἀγάπης, ἀπλότητος, ἱεραποστολικοῦ ζήλου καὶ πατρικῆς στοργῆς. Ἀναίτιως καὶ ἀναπολογίτως ἀπομακρυνθεὶς τῆς αὐτοῦ ποιμνῆς ὑπέμεινεν ἐν ἄκρᾳ ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ τὸν ζυγὸν τῆς διώξεως. Ἀσθενήσας ὁμως ἀνιάτως μετ' ὀλίγους μῆνας ἐν Λονδίῳ μετέστη πρὸς ὃν ἠγάπησε Κύριον ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ἐξ ὅλης διανοίας. Ἡ αὐτοῦ κηδεῖα ἔλαβε χώραν ἐν Χαλκίδι ἐνώπιον ἀπείρου πλήθους βαρυαλγοῦντος λαοῦ καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ ἀγίου Νικολάου Βάθειας. Ἐν αὐτῇ τὸ χαριτόβρυτον αὐτοῦ λείψανον ἀνεκομίσθη τῇ 5ῃ Ἰουλίου τοῦ 2002 παρουσίᾳ πλήθους ἱεραρχῶν, ἱερέων, διακόνων, μοναχῶν, μοναζουσῶν καὶ χριστεπωνύμου πλήθους. Τὰ ἱερὰ ἔκτοτε καὶ μυροβόλα αὐτοῦ λείψανα ἀποθησαυρίζονται ἐν τῇ ὡς ἄνω μονῇ καὶ παρέχουσιν ἐνὶ ἐκάστῳ τὰ αἰτήματα τοῖς αὐτὰ εὐλαβῶς ἀσπαζομένοις.

Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν αἵρέσεων καὶ τῶν σχισμάτων ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων

Τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Λιονυσίου Χατζηαντωνίου, Δρος Θεολογίας

Μέρος 1ον

Α'

Οἱ πρώτοι αἵρετικοί

Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ αἵρεση καὶ τὸ σχίσμα ἀπασχόλησαν ἔντονα τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὸν δ' αἰῶνα καὶ μετὰ, ἀφοῦ ὄχι μόνο μεμονωμένα πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρες τοπικὲς Ἐκκλησίες, σὲ Ἀνατολή καὶ Δύση, ἀποσχίσθηκαν ἀπὸ τὴν Μία Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐξ αἰτίας εἴτε δογματικῶν ἀποκλίσεων (Συρία, Αἴγυπτος, Αἰθιοπία, Ἀρμενία), εἴτε ἀποσχιστικῶν τάσεων, ἢ τέλος λόγω τῆς φιλαρχίας (Ρωμαιοκαθολικισμός, τοπικὰ σχίσματα σὲ Ἑλλάδα καὶ ὀρθόδοξες χώρες).

Ὅλες οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι καὶ οἱ περισσότερες Τοπικὲς ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν αἵρεση καὶ τὸ σχίσμα καὶ βασιζόμενες στὴν Ἁγία Γραφή καὶ στὴν Παράδοση, ἐξέφρασαν τὴν ἀλήθεια κατὰ τῶν αἵρέσεων καὶ τόνισαν τὴν ἀρχαία ἐκκλησιαστικὴ τάξη κατὰ τῶν σχισμάτων στὸς Τόμους καὶ στὶς Ἀποφάσεις τους. Ταυτόχρονα δὲν ἀδιαφόρησαν γιὰ τοὺς αἵρετικοὺς καὶ τοὺς σχισματικούς, ἀλλὰ οὔτε καὶ γι' αὐτοὺς τοὺς ἀρχηγούς τους. Ἔτσι, προσπάθησαν κινούμενοι ἀνάλογα μὲ τὴν περίπτωσι μεταξὺ ἀκρίβειας καὶ οικονομίας νὰ τοὺς ἐπαναφέρουν στὸς κόλπους τῆς Μητέρας Ἐκκλησίας, «ἐκτὸς τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει σωτηρία».

Τί συνέβη ὁμως ἀντίστοιχα στὸς τρεῖς πρώτους αἰῶνες, ἕως καὶ τίς ἀρχὲς τοῦ δ' αἰῶνα σχετικὰ μὲ τὴν σχέση τῆς αἵρεσης καὶ τοῦ σχίσματος καὶ τὴν ὀρθοδοξία; Πῶς ἀντιμετώπισαν οἱ Ἀπόστολοι τοὺς «αἵρετικούς» καὶ τοὺς «σχισματικούς» καὶ πῶς οἱ Πατέρες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τῆς περιόδου; Ὑπῆρχε τότε στὴν ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου Ἐκκλησία μία συγκεκριμένη ἐκφραση τῆς πίστεως καὶ μία συγκεκριμένη ἐκκλησιαστικὴ τάξη, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ὅποιος παρεξέκλινε ἀπὸ αὐτές, εἴτε κληρικὸς, εἴτε λαϊκός, αὐτομάτως ἐτίθετο ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας;

Υφίστατο δηλαδή παγωμένος Κανόνας τῆς Ἀληθείας, ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲν ἔπρεπε νὰ παρεκκλίνει κάποιος Χριστιανός, ἢ ὁ Κανόνας αὐτὸς ὀρίσθηκε τὸν δ' αἰῶνα;

Σύμφωνα μὲ τους Πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικούς συγγραφείς τῆς περιόδου αὐτῆς, οἱ Ἰουδαῖοι ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι στὴν ἱστορία «αἰρετικοὶ» καὶ «σχισματικοὶ» ἐξ αἰτίας τῆς ἀγωνιώδους προσπάθειας ποὺ κατέβαλαν γιὰ νὰ σταματήσουν τὴν ἐξάπλωση τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὰ σχέδια τοῦ Μεγάλου Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου ἐναντίον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ Εὐαγγελίου στίς ἀνά τὸν κόσμον συναγωγὰς καὶ τὶς τοπικὰς Ἐκκλησίες ἐξυπηρέτησε ἡ ὁμάδα τῶν ἄκρως φανατικῶν Ἰουδαϊστῶν. Οἱ Ἰουδαῖοι, ἔχοντας ἐντολὴ νὰ παραπλανήσουν τοὺς Χριστιανούς, «ἐκήρυττον καὶ τὸν Χριστιανισμὸν, καὶ τὸν Ἰουδαϊσμὸν, παραφθείροντες τὸ Εὐαγγέλιον», ἀναφέρει ὁ ἱερός Χρυσόστομος.

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς προπαγάνδας ἀπὸ μέρους τῶν διαφόρων Ἰουδαϊκῶν αἱρέσεων ἦταν ἡ διαμόρφωση ὅλων τῶν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ α' μ.Χ. αἰῶνα ἐμφανισθειῶν Ἰουδαιοχριστιανικῶν αἱρέσεων στὴν Ἐκκλησία, οἱ ὁποῖες, μετὰ τὴν καταστροφὴ τῶν Ἱερουσολύμων, ἀφοῦ αὐτὲς προσπάθησαν ἀτυχῶς νὰ καταλάβουν τὸν ἐπισκοπικὸ θρόνον τῶν Ἱερουσολύμων, «συνέχισαν νὰ παρουσιάζονται ὡς ἐκ τῶν ἔσω πλέον πολέμοι τῆς καθαρὰς διδασκαλίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, παραμείναντες οἱ πρῶτοι αἰρετικοὶ καὶ πολέμοι αὐτοῦ», σύμφωνα μὲ τὸν Μ. Σιώτη. Αὐτοὶ οἱ πρῶτοι αἰρετικοὶ διακρίθηκαν σὲ δύο μεγάλες κατηγορίες τῶν Ἰουδαϊζόντων, καὶ τῶν γναστικίζόντων.

Ὁ Χριστιανισμὸς χρησιμοποίησε ἀρνητικὰ τὸν ὄρου «αἵρεσις» γιὰ νὰ δηλώσει τὴν ἀντίθετη μὲ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία, ἐπειδὴ θέλησε νὰ χτυπήσει ἐμμεσα τὸ κατὰ τῆς ἀλήθειας τῆς Ἐκκλησίας διαβρωτικὸ ἔργο τῶν ἑπτὰ Ἰουδαϊκῶν αἱρέσεων, τῶν Ἑσσαίων, τῶν Γαλιλαίων, τῶν Ἡμεροβαπτιστῶν, τῶν Μασβωθαίων, τῶν Σαμαρειτῶν, τῶν Σαδδουκαίων καὶ τῶν Φαρισαίων, ἀπὸ τίς ὁποῖες προήλθαν οἱ πέντε πρῶτες χριστιανικὲς αἵρεσις τοῦ Σίμωνα, τοῦ Κλεοβίου, τοῦ Δοσιθέου, τοῦ Γορθαίου καὶ τοῦ Μασβωθέου. Στὸν Ἅγ. Ἰγνάτιο Ἀντιοχείας, στὸν Ἅγ. Ἰουστῖνο καὶ στὸν Ἠγήσιππο βρῖσκουμε τὴν πρώτη ἐξήγηση γιὰ τὴν ὡς *terminus technicus* καθιέρωση τοῦ ὄρου «αἵρεσις» ὡς κακοδιδασκαλία, οἱ ὁποῖοι τὸν καθιέρωσαν ἐναντιούμενοι στίς Ἰουδαϊκὰς αἵρεσις ποὺ ὑπῆρξαν ἡ

μήτρα όλων τῶν χριστιανικῶν αἱρέσεων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων ποὺ ἀποκαλοῦσαν ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ β' αἰῶνα ἀρνητικὰ «αἵρεση» τὸν Χριστιανισμό.

Δευτερογενῶς, ὁ ὄρος «αἵρεση» χρησιμοποιήθηκε γιὰ νὰ δηλώσει τὴν καθαρὴ ἐννοιολογικὴ σημασία τοῦ ὄρου, δηλαδή τὴν μερική γνώμη, τὴν «αἵρεση» (= τὴν ἐπιλογή) ποὺ κάνει ὁ «αἵρετικός», τόσο ὡς πρὸς τὰ κυριότερα δόγματα τῆς πίστεως, ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὰ θέματα ἠθικῆς, μὲ τὸ νὰ ἐπινοήσῃ καὶ νὰ εἰσαγάγῃ νέα. Οἱ Πατέρες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων χρησιμοποιοῦν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα τὸν ὄρο μὲ τὴν ἐννοια τῆς ἐπιλογῆς καὶ προτίμησης ἐνὸς μέρους τῆς ἀλήθειας, στὸ ὁποῖο δίνεται ἀπόλυτη προτεραιότητα σὲ βάρος τῆς ὁλόκληρης ἀλήθειας, κατὰ τὸν Χρ. Γιανναρά. Ἡ πιὸ χαρακτηριστικὴ περίπτωσις εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ πρώτου λατίνου ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέα Τερτυλλιανοῦ νὰ ἐρμηνεύσῃ στοὺς λατίνους ἀναγνώστες του, τί σημαίνει ὁ ὄρος «αἵρεσις» καὶ γιατί τὸν χρησιμοποιοῦν οἱ Ἕλληνες Χριστιανοὶ συγγραφεῖς. Τὰ ψεύτικα δόγματα, γράφει, ὀνομάζονται στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα «αἱρέσεις», μία λέξις ποὺ χρησιμοποιήθηκε μὲ τὴν ἐννοια τῆς ἐπιλογῆς ποὺ κάνει ἓνας ἄνθρωπος, εἴτε ὅταν τὰ διδάσκει σὲ ἄλλους, εἴτε ὅταν τὰ ἐνοστερνίζεται ὁ ἴδιος, γι' αὐτὸ αἵρετικός εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐγκατέλειψε αὐτὸ ποὺ ἦταν προγενεστέρως καὶ κατόπιν ἐπέλεξε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του αὐτὸ ποὺ δὲν ὑπῆρξε στὸ παρελθόν. Ἔτσι, ὅσο ὀτιδήποτε ἔχει παραδοθεῖ στὸ παρελθόν καὶ ἐξ ἀρχῆς θὰ θεωρεῖται ὡς ἀλήθεια, τόσο θὰ θεωρεῖται ὡς αἵρεση αὐτὸ ποὺ εἰσήχθη ἀργότερα καὶ αἵρετικοὶ θὰ θεωροῦνται ἐξ αἰτίας τῆς καινοτομίας τῶν ἀπόψεών τους.

Ἦδη ἀπὸ τὰ πρώτα ἐξωβιβλικὰ κείμενα παρατηροῦμε τὴν πολεμικὴ τῶν Πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἐναντίον τῶν αἵρετικῶν, ἡ ὁποία ἀυξάνεται καὶ ἐντατικοποιεῖται βαθμιαία. Ἔτσι, ἀπὸ τὶς προτρεπτικὲς συμβουλές πρὸς τοὺς πιστοὺς τῶν πρώτων συγγραφέων, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦσαν τὴν τακτικὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων ἐναντίον γενικὰ τῶν «ψευδοπροφητῶν», «τῶν ψευδοδιδασκάλων» κλπ. (Διδαχῆ, Ἑρμῆς), περνᾶμε σὲ ὄλο καὶ μεγαλύτερο πόλεμο ἐναντίον τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν ἐκφραστῶν τους. Ὁ διὰ τῶν συγγραμμάτων κοινὸς στόχος ὅλων τῶν Πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων τῶν τριῶν πρώτων

αιώνων ήταν τριπλός: α) Η προστασία των πιστών από τις κακοδιδασκαλίες. β) Η παρακίνηση για απομάκρυνση από τις αιρέσεις των έκπεσόντων σε αυτές πιστών. γ) Η παρακίνηση για μετάνοια των αίρεσιάρχων.

Β'

Σχίσματα

Παράλληλα προς τις αιρέσεις, στους τρεις πρώτες αιώνες της Εκκλησίας προκλήθηκαν και τὰ σχίσματα, τὰ ὅποια ἀφορούσαν σὰ ζητήματα: α) Τοῦ χρόνου ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα. β) Τῆς ἐπιείκειας στοὺς ἁμαρτήσαντες. γ) Τῆς μετάνοιας τῶν πεπτωκότων. δ) Τοῦ τρόπου ἐπιστροφῆς τῶν αἰρετικῶν καὶ τῶν σχισματικῶν στὴν Ἐκκλησία. Οἱ λόγοι γιὰ τὴν πρόκληση αὐτῶν τῶν σχισμάτων δὲν ἔθιγαν κατ' οὐσίαν τὴν ἀποστολικὴ πίστη, ἀλλὰ προήλθαν ἐξ αἰτίας τεσσάρων κυρίως λόγων: Ἐίτε ἀπὸ τὴν προσπάθεια κάποιων νὰ ἐπιβάλλουν σὲ ὅλη τὴν Ἐκκλησία τὴν δική τους τοπικὴ παράδοση. Ἐίτε ἐξ αἰτίας φιλαρχίας καὶ ζηλοφθονίας. Ἐίτε ἀπὸ ὑπέρομετρο ζῆλο. Ἐίτε, τέλος, γιὰ ν' ἀντιμετωπισθοῦν τοπικὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

Οἱ «ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες» τῆς περιόδου αὐτῆς, εἴτε ἀναφερόμενοι γενικά (Ἰγνάτιος, Βίρηναῖος, Ὀριγένης), εἴτε εἰδικὰ σὲ συγκεκριμένα σχίσματα (Κλήμης καὶ Κορηήλιος Ρώμης, Κυπριανός Καρθαγένης, Φιρμιλιανός Καισαρείας), ἀναμφισβήτητα τὰ θεωροῦν ἴδια μὲ τις αἵρέσεις καὶ τὰ καταδικάζουν στὴν ἴδια τιμωρία. Ὁ Θεὸς θὰ κατακρίνει κατὰ τὸν Βίρηναῖο ἐκτός τῶν αἰρετικῶν καὶ τοὺς σχισματικούς, ἐπειδὴ ἐνδιαφερόμενοι γιὰ τὸ δικό τους συμφέρον καὶ ὄχι γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς Εκκλησίας τέρνουν, διαφοῦν καὶ φονεύουν «διὰ μικρὰς καὶ τὰς τυχοῦσας αἰτίας τὸ μέγα καὶ ἐνδοξόν σῶμα τοῦ Χριστοῦ». Εἶναι δὲ κοινὸ σημεῖο σχεδὸν ὅλων τῶν συγγραφέων ποὺ ὁμιλοῦν περὶ τῶν σχισματικῶν, ὅτι τοὺς συγκρίνουν μὲ τοὺς στασιαστὲς - σχισματικούς Κορέ, Λαθάν καὶ Ἀβιζών, οἱ ὅποιοι ἀπὸ ζήλεια στασίασαν ἐναντίον τοῦ Μωυσῆ, ἀπειλώντας τους μάλιστα μὲ τὴν ἴδια τιμωρία ποὺ ἐπέστησαν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸ ἐκεῖνοι (16^ο κεφάλαιο Ἀριθμῶν).

Σύμφωνα μὲ τὸν ὀρισμὸ ποὺ δίδει ὁ Ἀγ. Φιρμιλιανός Καισαρείας, σχισματικὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ κάνει τὸν ἑαυτὸ του ἀποστάτη ἀπὸ τὴν

κοινωνία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος, ἐνῶ καὶ κατὰ τὸν Ωριγένη σχισματικὸς δὲν εἶναι ὁποῖος πιστεύει στὰ ὀρθὰ δόγματα καὶ ἀκολουθεῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξη. Ὅποιοσδήποτε λοιπὸν συναθροίζεται σὲ ἄλλο τόπο ἀπὸ τὸν ἕνα ποὺ συναθροίζεται γύρω ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπό τῆς ἢ τοπικῆς Ἐκκλησίας, εἴτε αὐτὸς εἶναι αἰρετικὸς, εἴτε σχισματικὸς, ἐκπίπτει ἀπὸ τὴν ἀλήθεια καὶ ἀπὸ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τὴν στιγμή ποὺ δὲν βρίσκεται στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι Χριστιανός. Συνεπῶς, οἱ αἰρετικοὶ ποὺ δὲν πιστεύουν στὰ ἴδια δόγματα μὲ αὐτὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ σχισματικοὶ ποὺ ἔχουν μὲν κοινὰ δόγματα, ἀλλὰ ὄχι πίστη στὴν μοναδικότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ κοινὸ βίῳ μὲ τὴν μία Ἐκκλησία, εἶναι ἕνα καὶ τὸ αὐτό. Γι' αὐτὸ καὶ στὸ ἐρώτημα ποὺ θέτει ὁ πρῶτος μεγάλος σχισματικὸς Νοβατιανός (+258), γιατί δὲν μὲ ἀναγνωρίζετε, ἐφ' ὅσον πιστεύω στὰ ἴδια δόγματα καὶ ἔχουμε κοινὸ Σύμβολο Πίστεως, ὁ Ἄγ. Κυπριανὸς καὶ ἡ Α' ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος ἀπαντοῦν: πιστεύεις πράγματι ὅπως ἐμεῖς σὲ ὅλα τὰ δόγματα. Ὅμως ὄντας ἐκτὸς Ἐκκλησίας καὶ ἔχοντας δημιουργήσει δική σου «ἐκκλησία», δὲν πιστεύεις ὅτὸ δόγμα τῆς μίας Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸ σὲ κάνει ἐκτὸς ἀπὸ σχισματικὸ καὶ αἰρετικὸ. (συνεχίζεται)

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ

**ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
κ. ΜΑΡΚΟΥ**

* * *

- Εκδότης: Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Απευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Τερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν - Κων. Ἀμάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ. Ἰστοσελίς: <http://www.imchiou.gr>
- Ἡ «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτές αὐτοπροαίρετες δωρεές ἀναγνωστῶν, ὑπὲρ τοῦ κατηχητικῆ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἔργου.

Ὁ Γ. Βερίτης καὶ τὸ ἔργο του (1915 – 1948)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΓΙΑ ΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ

Υπὸ Δρ. φιλ. Μαρίας – Ἐλευθερίας Γ. Γιατράκου

Β'

Τὸ 1930 ξεικινᾷ ὁ Ἀλέξανδρος σὲ ἡλικία 15 ἐτῶν μὲ τὸν ἱερέα πατέρα του γιὰ τὴν Ἀθήνα. Δὲν κατευθύνθηκε στὰ φιλολογικὰ σαλόνια ἀλλὰ μὲ νεύση Θεοῦ πήρε τὸν ἀνήφορο τῆς μοναστικῆς Ἀδελφότητος τῆς «Ζωῆς».¹⁷

Πόθος του ἱερός, «τὸ ἀκριβὸ μυστικό» του, ἡ ἀφιέρωσή του στὸν «γλυκὺν μας Χριστόν», ὅπως ἔλεγε. Μία ἀπόφαση αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας. Ὁ Γκιάλας δὲν ἦλθε ἀπλῶς νὰ ἐγγραφεῖ στὴ Θεολογία, ἀλλὰ νὰ δώσει τὴ ζωὴ του στὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ. Νὰ δώσει τὴ ζωὴ του στὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ σὲ μία ἐποχὴ πού μεσουρανοῦσε ἡ ὑλιστικότητά καὶ ἡ διαφθορά. Πρόγραμμά του ἐδῶ θὰ εἶναι ἐργασία, προσευχή, περιουλλογὴ. Φορεῖ τὴ μπλουζα τῆς δουλειᾶς καὶ γίνεται ὁ ἐργάτης φοιτητής. Χωρὶς νὰ ὕστερεῖ στὸ Πανεπιστήμιον, ἀφοῦ ἐξάλλου καὶ πάντοτε ἀρίστευε ἀλλὰ πήρε κατόπιν διαγωνισμοῦ τὸ πρῶτον χρηματικὸ βραβεῖον τοῦ Καθηγητοῦ Λειβαδά.¹⁸ Μετὰ τὴν ἐργασία ἀφοσιώνεται στὴν προσευχὴ καὶ τὴ μελέτη τῆς θεολογικῆς. Ὁ Γκιάλας ἐγκαταλείπει τῶρα τὴν τέχνη γιὰ νὰ δοθεῖ στὸ μέγαλον του ἰδανικόν. Ἔθαψε ἐκούσια τὸ ταλέντον του γιὰ μίαν ἐπταετίαν, γιὰ νὰ βλαστήσει ἀργότερον ὄριμον, ὀλοκληρωμένον καὶ λαμπρότερον, ἔτοιμον γιὰ μίαν πλούσιαν καρποφορίαν.

Μίαν ἐπταετίαν σιγῆς καὶ προετοιμασίας κατὰ τὴν ὁποίαν συντελεῖται μίαν μυστικὴν κυοφορίαν.¹⁹ «Κι ἔσκυψε στὰ λόγια τῆς Γραφῆς μ' ὅση καὶ τὸ λάφι δίψα σκύβει», ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος γιὰ τὸν πατέρα Εὐσέβιον. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς Ζωῆς μελετᾷ ἀχόρταγα τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, εἰδικὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, πού τόσο ἀγάπησε. Διαβάζει καὶ σύγχρονους ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεῖς, ὅπως τὸν π. Εὐσέβιον Ματθόπουλον, τὸν ἰδρυτὴ τῆς «Ζωῆς». Ποθεῖ νὰ γίνεῖ «τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐραστὴς» καὶ «ζηλωτὴς τοῦ τῶν ἀγγέλων βίου».²⁰

Ὁ Βερίτης ἀπὸ τὸ 1930 ἕως τὸ 1938 ἔθαψε μέσα του τὸν λογοτέχνη, τὰ ὄνειρά του, τὸν ἑαυτό του, γιὰ νὰ ἀπλώσει ρίζες νὰ στερεωθεῖ βαθειὰ στὴ γῆ ἢ καλύτερα στὸν οὐρανόν, ἀφοῦ

προηγουμένως είχε δεχθεί μία απόλυτη καθοδήγηση. Μέχρι τὸ 1935, ἂν καὶ πολὺ τὸ ἐπιθυμοῦσε νὰ ἀναμιχθεῖ στὸ φοιτητικὸ Ἀκαδημαϊκὸ Κοινωνικὸ Σύνδεσμο ποὺ ἰδρύθηκε στὰ 1933, δὲν εἶχε τὴ σχετικὴ ἄδεια καὶ εὐλογία νὰ τὸ κάνει.²¹

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ἐργασία του τῆς «διεκπεραιώσεως» στὰ γραφεῖα τῆς «ΖΩΗΣ», κινεῖται στὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα, ἀνάμεσα στοὺς φοιτητές. Στους ἱεροὺς ναοὺς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος στὴν Πλάκα, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Γαργαρέττας καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὰ Πευκιάκια, ἀντήχησε ἢ ζεοτῆ φωνὴ τοῦ Γ. Βερίη. Ὁ νεαρὸς Κατηχητὴς συνήρπαζε τὶς ψυχὰς τῶν παιδιῶν, τὰ ἐνέπνεε, τὰ ἐνθουσίαζε. Γι' αὐτὸ κι ὅσοι μαθητὲς τὴν ἐπομένη χρονιά ἤθελαν νὰ πηγαῖν στὸ Ἀνώτερο Κατηχητικὸ στὴ Χρυσοσπηλιώτισσα, ἐπισκέπτονταν ξανὰ μετὰ τὸ πέρασ τοῦ μαθήματος τὸ Μέσον, στὴ Μεταμόρφωση, γιὰ νὰ συναντήσουν τὸν Ἀλέξανδρο Γκιάλα, νὰ συζητήσουν μαζί του, νὰ ἐμπνευστοῦν. Σ' αὐτὸν κατέφευγαν ἐπίσης ὅταν οἱ Καθηγητὲς τοὺς ἀνέθειαν ἐργασίες ποὺ ἀπαιτοῦσαν ἐπιχειρηματολογία καὶ δυνατὴ βιβλιογραφία. Ὁ Γκιάλας ἦταν ἐνημερωμένος ἐπιστημονικά, χάρις στὴν εὐρυμάθειά του.²²

Τὸ Κατηχητικὸ γιὰ τὸν Γκιάλα ἦταν μία ψυχαγωγία συγχρόνως καὶ ἱεροτελεστία. Ἀφιέρωσε δύο δωδεκάδες ποιήματα γιὰ τὰ παιδιά, ποὺ τὰ ἔβλεπε ὡς ζωντανὲς εἰκόνες ὁμορφιάς καὶ ἀγνότητας, μπροστὰ στίς ὁποῖες στεκόταν «μετὰ φόβου καὶ τρόμου».²³

Σὲ ὅλα ὑπάκουος καὶ πρόθυμος ὁ Ἀλέξανδρος. Στὴν ὑπηρεσία του, στὴν κουζίνα τῆς Ἀδελφότητος, παντοῦ. Κι ἡ καθημερινὴ ζωὴ καὶ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἀπέριττη καὶ ἀπλή. Τὴν ἀφοσίωση στὸ ἔργο του σημειώνουν τὰ ἀπλά του σημειωματάρια, ποὺ δὲν τὰ προόριζε γιὰ τὴ δημοσιότητα ἀλλὰ εἶναι ἀνάβλυσμα ψυχῆς.

Τὸ κύριον θέμα του εἶναι ἡ αὐτοεξέταση καὶ ἡ «ἐργασία ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας», ἡ ἀποκοπὴ τῶν ἐλαττωμάτων μας. Προσέχει κάθε συμβουλή, κάθε γνώμη ποὺ ἀκούγεται ἐν τῇ σὺναξῃ τῆς Ἀδελφότητος. Πίσω ἀπὸ τὶς μεγάλες «Ὠδὲς» του κρύβεται ἓνα «Διάγραμμα τῆς ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας ἐργασίας». Ἔτσι, πονήματά του ὅπως ἡ «Ὠδὴ τοῦ Ἀγαπητοῦ» ἦταν σύνθεση ποὺ γράφτηκε μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς του. Τέσσερα σημειώματα ποὺ μᾶς ἄφησε ὅταν τελείωσε τὸ τρίτον ἔτος

της Θεολογίας μαρτυροῦν τὸ μυστικὸ ἀγῶνα τῆς ψυχῆς του, τοὺς εὐγενεῖς πόθους καὶ δραματισμούς του.²¹

Ὁ Γκιάλας ξέρεי νὰ κλείνεται στὸ «ταμείον» του, νὰ βγαίνει καὶ στὸ στίβο. Ἐργάζεται γιὰ τὴ διαφώτιση τῆς χριστιανικῆς νεολαίας, ἐργάζεται στὸ φοιτητικὸ τομέα, μέσα του ἀνάβει τὸ «πάθος» τῆς δράσεως. Κι ὅταν τὸ 1933 ἰδρύεται ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Κοινωνικὸς Σύνδεσμος, θὰ δώσει ὅλο τὸ νεανικὸ σφρίγος καὶ παλμὸ γιὰ μία δεκαετία. Ὁ Γκιάλας πάντοτε ἦ ψυχὴ του. Παίρνοντας τὸ πτυχίον του ρίχνεται μὲ ἐνθεὸ ζήλο στὸν ἀγῶνα.²² Πέντε ὄπλα χρησιμοποιεῖ: διαλέξεις, φυλλάδια, προκηρύξεις, δημοσιογραφικοὺς ἀγῶνες, ἐπιστημονικὲς συζητήσεις.²³ Καλλιιεργεῖ τὸ δημοσιογραφικὸ του τάλαντο.

Ἀπὸ τὰ ὀκτῶ τεύχη ποὺ ἐξέδωσε ὁ «Ἀκαδημαϊκός», τὰ τρία εἶναι ἔργα δικὰ του μὲ θέματα: «Δί παλαιοντολογικαὶ ἐρευναι καὶ ἡ καταγωγή τοῦ ἀνθρώπου», «Οἱ σοφοὶ περὶ Θεοῦ καὶ Θεοσκείας», «Οἱ μεγάλοι ἄνδρες περὶ Χριστιανισμοῦ». Γιὰ τὴ σπουδαιότητα καὶ πρωτοτυπία τῶν μελετῶν αὐτῶν ἀπεφάνθησαν διακεκριμένοι Ἑλληνας Καθηγητές. Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Κοινωνικὸς Σύνδεσμος θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι ἦταν μικρογραφία τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν στὸ Παρίσι.

Ὁ Γκιάλας χρησιμοποιοῦσε καὶ τίς προκηρύξεις, ἀλλὰ ἦταν καὶ πρῶτος σὲ συζητήσεις μὲ ἀντιφρονούντες Καθηγητές στὸ Πανεπιστήμιο. Συνδύαζε τὴν μαχητικότητα μὲ τὴν εὐγένεια, τὴν ἀποφασιστικότητα μὲ τὴ σύνεση. Ζοῦσε τὸν χριστιανικὸ ἀγῶνα. Ἦταν γεννημένος γι' αὐτόν. Ἦταν ὁ «ἐργάτης» κι ὄχι ὁ «ἐρασιτέχνης».²⁴ Κι ἔτρεχε παντοῦ. Πεζοπορώντας ἢ μὲ τὸ ποδήλατο, μὲ ἀπλὴ ἐμφάνιση, φορώντας κάποτε τραγιάσκα.

Τὸ 1940 δημοσίευσε στὶς «Ἀκτίνες» ἓνα ἄρθρο ποὺ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση. Μ' αὐτὸ παρουσίαζε τὸν Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο ὡς κοινωνιστῆ. Τότε τὸν παρακίνησαν νὰ ἐκπονήσει μία διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία πάνω στὸ θέμα αὐτό. Ὁ Γκιάλας ἀπάντησε ὅτι προτιμοῦσε νὰ κάνει ἓνα δημοσίευμα στὶς «Ἀκτίνες» ποὺ θὰ τὸ διάβαζαν 6 - 7 χιλιάδες ἄνθρωποι παρὰ μία ἐργασία ποὺ θὰ ἀπασχολοῦσε 6 - 7 Καθηγητές τοῦ Πανεπιστημίου.²⁵

Κάποτε εἶπε σὲ φίλο του: θὰ ἦμουν εὐχαριστημένος ἂν κάθε ἄρθρο μου γινόταν ἀφορμὴ νὰ σωθεῖ μία ψυχὴ.²⁶

Ο Βερίτης υπήρξεν φύση έρευνητική. Ασχολείται με την Απολογητικήν, υπακούοντας στις ανάγκες της εποχής. Στη συνέχεια, στρέφεται προς τις ανθρωπιστικές έπιστήμες και μάλιστα προς τη Φιλολογία.

Ανακαλύπτει θέματα και προβλήματα που χρειάζονται έρευνα για να αποκαλυφθεί ή αλήθεια. Επιλέγει πρόσωπα και γεγονότα.

Ιδιαίτερος αγαπά τον Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο, δημοσιεύοντας στις «Ακτίνες» (Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 1942), με αναφορές στις μελέτες του Σπ. Ζαμπέλιου «Άσματα δημοτικά μετὰ μελέτης περι Μεσαιωνικού Έλληνισμού» (1852) και «Βυζαντιναί Μελέται» (1857).

Με τὰ δημοσιεύματά του αυτά ο Βερίτης ενισχύει την θέση ότι ή Έλληνοσάξαιρα Έκκλησία είχε περιθάψει τις ιδιότητες, οί οποίες έμελλε να ανασχηματίσουν την Έλληνική του Γένους πατρίδα. Θέση με την όποία συμφώνησαν τότε (1942) όλοι οί μεγάλοι ιστορικοί.³⁰

Η μελέτη αυτή του Βερίτη θεωρήθηκε πρωτοποριακή διότι ανακαλύπτεται ότι ο Σπ. Ζαμπέλιος πολύ πρό του Παπαρηγόπουλου διεπίστωσεν την συνέχεια του Έλληνικού Έθνους μέσω του Βυζαντίου. Αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα της μελέτης αυτής, ο Νικόλαος Β. Τωμαδάκης, όταν δημοσιεύει την «Βίσαγωγήν εις την Βυζαντινήν Φιλολογίαν (1952), παραπέμπει εις τον Γ. Βερίτην για τον Σπ. Ζαμπέλιον.³¹

Όπως βλέπομε ο Βερίτης δέν υπήρξεν μόνον ο «poeta laureatus», ο δαφνοστεφής ποιητής όπως τον αποκάλεσε σπουδαίος ακαδημαϊκός διδάσκαλος,³² αλλά και ο καταξωμένος έρευνητής. Αγαπητό πρόσωπο για τον Βερίτη υπήρξεν ο Έρνέστος Ψυχάρης, στον όποιον αφιέρωσε τό ποίημα «Ω λευκέ αδελφέ μας Έρνέστε» και αργότερα μετέφρασε τό έργο του «τό ταξίδι του έκατοντάρχου», αφού ο Έρνέστος Ψυχάρης συντάχθηκε με τό μέρος των Πατέρων του, έναντίον του άρνητου πατέρα του, Γιάννη Ψυχάρη. Αναμετριέται με τον Έμμανουήλ Ροΐδη με κριτικές μελέτες του και επίσης αποκάλυψε άλλες κριτικές μελέτες μεγάλων έρευνητών, καταρρίπτοντας έτσι τις θεωρίες του Ροΐδη για την αποκλειστική επίδραση του περιβάλλοντος, που απέρριπτε την ύπαρξη έλληνικής ποιήσης. Ο Βερίτης ασχολείται και με τον Άγγελο Βλάχο, υγιή άγωνιστή.

Οί παραπάνω μελέτες επιβάλλουν τόν Βερίτη όχι μόνον ως έρευνητήν αλλά και σπουδαίον κριτικόν, γνώστην και της Νεοελληνικής όσον και της Γαλλικής και εύρωπαϊκής λογοτεχνικής παραγωγής. Πρωτοποριακός αποδεικνύεται ό Βερίτης και στή μελέτη του «Τό αναμορφωτικόν έργον τών Κολλυβάδων και οί δύο Αλέξανδροι (Παπαδιαμάντης και Μωραϊτίδης)». Ανακαλύπτει εκεί τους τρεις λογίους, Μακάριον Νοταράν, Αθανάσιον Πάριον, Νικόδημον Αγιορείτην. Οί παρατηρήσεις του για τó κίνημα τών «Κολλυβάδων» εύστοχες και άξιοπρόσεκτες.³³

Πρωτοποριακή ύπηρξε και ή έρευνα του Βερίτη, με τó ψευδώνυμο Λαμπρινός αύτή τή φορά, για τó «Χριστιανικό βιβλίον και τó αναγνωστικό κοινó στα χρόνια της Τουρκοκρατίας» («Άκτίνες», Πανηγυρικό τεύχος, Πάσχα 1943).

Ή μέχρι τότε ύπάρχουσα ελάχιστη βιβλιογραφία (Α. Παπαδόπουλος - Βρετός, Ματθαίος Παρανίκας, Ε. Legand), άποτελεί μεγάλη συμβολή στην έρευνα, διότι ό Βερίτης άποκαλύπτει τó πλήθος τών βιβλίων με χριστιανικόν περιεχόμενον που έξεδίδοντο κατά την περίοδον της Τουρκοκρατίας αλλά και την ποικιλίαν τών ειδών. Αγία Γραφή, Έκκλησιαστικά βιβλία, Πατέρες της Έκκλησίας, έπιστημονικο-θεολογικά, οίκοδομητικά, διδακτικά. Ό Βερίτης θά καταγράψει και τά τυπογραφεία που λειτουργούν σε διαφόρους τόπους κατά την Τουρκοκρατίαν, ύπογραμμίζοντας την έξαιρετική κυκλοφορία έντύπων την εποχήν αύτήν.³⁴

Άσχολήθηκε, επίσης, με κίνημα τών χριστιανών διανοουμένων για τή δημοτική γλώσσα, για τó «χριστιανικό βιβλίον στή σημερινή Έλλάδα», παρέχοντας άριστα στατιστικά στοιχεία και σημειώνοντας τά έκδοτικά κέντρα. Μετά από 30 - 40 χρόνια προστέθηκαν πληρέστερες πληροφορίες από άλλους έρευνητές. Έως τότε ή έργασία του Γ. Βερίτη παραμένει πρωτοποριακή, όπως επίσης και ή μελέτη του για τις «χριστιανικές» επιδράσεις στα δημοτικά τραγούδια.

Ό Βερίτης έρευνά και βυζαντινά κείμενα ώθούμενος από άπολογητική ανάγκη για να άπαντήσει στους άρνητές της πίστης και του Βυζαντίου. Δημοσιεύει άρθρο στις «Άκτίνες», Χριστούγεννα 1943, με θέμα «Ή γυναίκα στο Βυζάντιον», στηρίζοντας τις θέσεις του

στη Βυζαντινή Νομοθεσία, τόσο στο Ίουστινιάνειον Δίκαιον όσο και στη Νομοθεσία τῶν Ἰσαύρων.³⁵

Θὰ καταφύγει ὁ Γ. Βερίτης καὶ σὲ φιλολογικὲς πηγές, ὅπως στὸ Θεόδωρο Πρόδρομο ἢ Πτωχοπρόδρομο γιὰ νὰ περιγράψει τὴ ζωὴ τῆς γυναίκα στὶς λαϊκὲς τάξεις. Κι ἡ ἐργασία τῶν αὐτῶν παρέχει πολλὰ στοιχεῖα πρὶν ἀκόμη ἐκδώσει ὁ Φαίδων Κουκουλὲς τὸ ἔργο του «Βυζαντινῶν Βίος καὶ πολιτισμὸς».

Ὁ Βερίτης εἶναι περισσότερο γνωστὸς ὡς ποιητῆς. Ἀρκετὰ ποιήματά του μελοποιημένα τραγουδήθηκαν ὥστε διατρανώθηκε ἡ ποιητικὴ του φήμη. Πολλοί, βεβαίως, διανοούμενοι ἐξῆραν τὸν Βερίτην ὡς ἐρευνητὴν. Ὁ Λικαθημαϊκὸς Π. Μπρατσιώτης, ὁ Εὐάγγελος Φωτιάδης, ὁ Σ. Καλησπέρης (= Σοφοκλῆς Χατζηδάκης) καὶ πλῆθος ἄλλοι.³⁶

συνεχίζεται

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

¹⁷ Ἀλέξανδρος Γκιάλας, Ἀθήνα 2001, ἔκδοση Χ.Φ.Ε., ὁ.π., σ. 26.

¹⁸ Ἀλέξανδρος Γκιάλας, ὁ.π., ἔκδοση Χ.Φ.Ε., σ. 26, - Ἠλίας Μαστρογιαννόπουλος, ὁ.π., σ. 20.

¹⁹ Ἠλίας Μαστρογιαννόπουλος, ὁ.π., σ. 20, 21.

²⁰ ὁ.π., σ. 21.

²¹ Ἰωάννης Μενοῦνος, Γ. Βερίτης (1915 - 1948), Ἀθήναι, 1965, ὁ.π., σ. 19.

²² Ἠλίας Μαστρογιαννόπουλος, Μερικὲς ἀναμνήσεις, «Ἀκτίνες», Φεβρουάριος 2006, σ. 51, 52.

²³ Ἰ. Μενοῦνος, ὁ.π.

²⁴ Ἀρχιμ. Ἠλίας Μαστρογιαννόπουλος, ὁ.π. σ. 22, 23.

²⁵ Ἰδίου, ὁ.π., σ. 31, 32.

²⁶ Ἰδίου, ὁ.π.

²⁷ Ἰδίου, ὁ.π., σ. 33 - 35.

²⁸ Ἰωάν. Μενοῦνος, ὁ.π., σ. 24.

²⁹ ὁ.π., σ. 24.

³⁰ Παναγιώτης Γ. Νικολόπουλος, Ὁ Βερίτης ὡς ἐρευνητῆς, «Ἀκτίνες», Φεβρουάριος 2006, σ. 46.

³¹ Ἰδίου, ὁ.π.

³² Ἀρχιμ. Ἠλίας Μαστρογιαννόπουλος, ὁ.π., σ. 39.

³³ Παναγ. Γ. Νικολόπουλος, ὁ.π., σ. 47.

³⁴ Παναγ. Νικολόπουλος, ὁ.π., σ. 47, 48.

³⁵ Ἰδίου, ὁ.π., σ. 48.

³⁶ Ἰδίου, ὁ.π., σ. 49.

ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗ

Ὁλοκλήρωση καὶ ξεκίνημα*

Τοῦ κ. *Ἠλία Χρ. Φραγκοπούλου*
Θεολόγου - Φιλολόγου

Ἴσως ἡ πιό λογική (μέ τήν ἔννοια τῆς ρασιοναλιστικῆς - τῆς ἐπιβαλλόμενης ἀπ' τή λογική δύναμί του) παρέμβασι τοῦ ἀνθρώπου στή συνεχή ροή τῆς ζωῆς καί τοῦ χρόνου καί τῆς ὑπαρξῆς τῆς ὑλικῆς δημιουργίας (καί ἴσως ὄχι μόνο αὐτῆς) εἶναι ἡ κατάτμησι τῆς πορείας τῆς ζωῆς καί τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου γενικά, ἀλλά καί τοῦ καθενός μας.

Τό μεγάλο δῶρο τοῦ Θεοῦ, ἡ ζωή καί ἡ ὑπαρξι τοῦ ὑλικοῦ κόσμου πού ξεκινᾶ μέ τό "γενηθῆτω φῶς" (Γεν. α' 3) καί ὀλοκληρώνεται μέ τό "καί ἐπλασεν ὁ Θεός τον ἄνθρωπον" (Γεν. β' 7) εἶναι μιά διαρκῆ ροή, πού συνεχῆς καί ἀδιάσπαστη κυλᾶ ἐκτοτε στήν αἰωνιότητα.

Μόνη διάκρισι καί διαφοροποιήσι ἡ ἀνυπακοή στό θεῖο θέλημα καί ἡ διάσπασι τῆς κοινωνίας μας μέ Ἐκεῖνον. Καί κατ' ἀκολουθίαν ἡ πραγματοποίησι τοῦ ἐκ θείας οικονομίας ἔργου τῆς διά τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας μας, πού θά ὀλοκληρωθῆ μέ τό "Δεῦτε σί εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου κληρονομήσατε τήν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν" (Ματθ. κε' 34).

Ἀλλ' ὅμως ἡ πορεία τῶν ἀνθρώπων μέσα στή ζωή μας αὐτή, ἔχοντας τή λογική ἀνάγκη τῶν προσδιορισμῶν, μᾶς ὀδηγεῖ στόν καθορισμό χρόνων καί καιρῶν, ἐποχῶν καί ἐτῶν. Καί ἀκριβῶς μπροστά σέ μιά τέτοια ἐναλλαγὴ τῶν τελευταίων αὐτῶν εὐδόκησε ὁ Θεός νά βρισκόμαστε καί ἐμεῖς ὅλοι σήμερα. Ἐνας χρόνος ἀπ' τό μεγάλο δῶρο Του - τῆ ζωῆ - ὀλοκληρώνεται σήμερα καί ἕνας νέος ἀρχίζει. Κατά τήν ἀνθρώπινη ἀντίληψι πάντοτε. Ἐνα τέλος καί μιά ἀρχὴ μέσα στήν αἰώνια πορεία τοῦ παντός.

Καί ὅπως κάθε τέλος καί κάθε ἀρχή, μᾶς καλοῦν σέ ἕνα ἀπολογισμό καί σ' ἕνα σχεδιασμό πού ἔχουν τήν ἀξία τους καί τά δύο. Καί τήν ἔχουν καί κατά Θεόν καί κατά ἄνθρωπον.

* Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα εἰς τόν Ἱ. Ναόν Ἁγίου Ἰακώβου πόλεως Χίου κατά τόν Ἑσπερινόν τῆς 1ης Ἰανουαρίου 2015.

Όμως, αδελφοί μου, αν καταπιαστούμε απόψε με ένα απολογισμό, δέν θά κουραστούμε μόνο. Πιο πολύ θά λυπηθούμε, θά στενοχωρηθούμε, θά κλάψουμε, ίσως πάλι καί κατά Θεόν καί κατά άνθρωπον.

Αλλά, όσο καί αν τά λάθη, οί άποτυχίες, τά στραβοπατήματα, οί κακίες, οί άμαρτίες, κάποτε μπορεί καί νά διορθώνονται, όταν τίς αντιληφθούμε, τίς καταλάβουμε, πάντοτε βεβαίως μέ τήν προϋπόθεσι τής ταπεινόφρονος αναγνώρισης - καί τής καταφυγής σιό λόγο καί στή χάρι του Κυρίου μας - επιτρέψτε μου σήμερα, καί μέ την άδεια του δεσπότη μας νά ακολουθήσουμε μάλλον τήν όδηγία του μεγάλου άποστολού Παύλου "τά μέν όπισω επιλανθανόμενος τοίς δέ εμπροσθεν επεκτεινόμενος..." (Φιλιπ. γ 14).

Αλήθεια τί θά στοχεύσουμε για τό νέο έτος, για τή συνέχεια τής ζωής μας; Σάν άτομα. Σάν Έλληνες. Σάν μέλη τής Έκκλησίας μας, δηλαδή σάν Ορθόδοξοι Χριστιανοί; Ο καθένας μας άς βάλη τόν έαυτό του μπροστά στή συνέχεια τής πορείας μας στή ζωή κατά τόν καινούργιο χρόνο.

Νά ξεκαθαρίσουμε όμως ότι ό σχεδιασμός, ή στόχευσι για τό 2015, άφου πρόκειται για συνέχεια, δέν μπορεί νά είναι έντελώς ξεχωρισμένος από μία αξιολόγησι, μία κριτική για τόν ιδιο μας τόν έαυτό καί για τίς περασμένες μας συμπεριφορές.

Σέ τρία μόνο σημεία θά μου επιτρέψετε νά αναφερθώ (άν καί υπάρχουν πολλά) καί μέ όσο γίνεται λιγότερα λόγια (άν καί χρειάζονται πολλά).

Α. Τό πρώτο - ό πρώτος στόχος ζωής μας όφείλει νά είναι ή άποδοχή καί τήρησι τών άξιων τής ζωής πού θέτει ή διδασκαλία του Χριστού. Όλοι ξέρουμε πόσο σήμερα τίς παραβλέπουμε. Χωρίς νά άγνοούμε τήν ήθική του Ευαγγελίου, όμως εύκολα, άνετα, "χωρίς περίσκεψιν καί χωρίς αιδώ", πού έλεγε καί ό ποιητής (Κ. Καβάφης, Τείχη), τήν παραβαίνουμε.

Καί δυστυχώς άλλος λίγο, άλλος πολύ τήν παραβαίνουμε σχεδόν όλοι μας. Αντί για τήν άγάπη καί τήν αυτοπροσφορά κυριαρχεί ή έκμετάλλευσι. Αντί για τήν αλήθεια, κυριαρχεί ή έξαπάτησι. Αντί για τήν έντιμότητα, παντού ή άρπαγή. Αντί για τήν ταπεινοσύνη, ή έγωϊστική καταπάτησι άκόμα καί τών δικαίων του συνανθρώπου.

Έ, λοιπόν, αδελφοί. Οί Έλληνες Ορθόδοξοι πρέπει νά αποφασίσουμε γιά τό νέο χρόνο. Μιλήσαμε γιά τέλος. Συνεπώς μέχρι ἔδῳ αὐτά. Πού κάπου μᾶς ἔφεραν. Καί πονᾶμε γι' αὐτό. Ἄς ζήσουμε μιάν ἀρχή. Ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ ὁδηγός στή ζωή μας. Ἀπό τώρα, ἀπ' τό σήμερα, ἀπ' τό 2015. Ἀγώνας χρειάζεται. Πολύς καί δύσκολος. Ἀξίζει ὅμως γιά μιᾶ ἄλλη ποιότητα ζωῆς. Καί γιά χαρά. Καί γιά ἀγάπη.

Β. Τό δεύτερο σημεῖο, δεύτερος στόχος ὅλων μας ὀφείλει νά εἶναι ἡ ζωή, στήριξι, ὀργάνωσι καί λειτουργία τῆς οἰκογένειας. Πού στήν Ορθόδοξη Ἑλλάδα μας δέν ἔχει ἀκόμα ὑποστεί ἐντελῶς, ὅπως ἄλλοῦ, τά διαλυτικά ἀποτελέσματα τῆς παγκοσμιοποίησης, ὅμως κινδυνεύει. Καί κάποτε, καί κάπου κινδυνεύει πολύ.

Ἐδῶ λοιπόν βρίσκεται τό πιό κοντινό μας, τό δεμένο μέ τή ζωή καί τό εἶναι μας, πεδίο ἀσκήσης γιά τό μέλλον πού μᾶς προσφέρει ὁ νέος χρόνος. Ἄς ξεκινήσουμε λοιπόν. Ἄλλ' ὄχι! Εἶπαμε πῶς συνεχίζουμε τή μεγάλη προσπάθεια γιά τό κλίμα συνετῆς καί δημιουργικῆς ἀγάπης πού εἶναι τό λίπασμα (ἐπιτρέψτε μου τήν εἰκόνα) γιά τήν ἀνάπτυξι τῶν λουλουδιῶν μας (: τῶν παιδιῶν μας) καί τοῦ κήπου μας (: τῆς οἰκογενειᾶς μας).

Τήν ὁμορφιά του αὐτή θά τή ζήσουμε μόνο μέ τήν ἀπόλυτη αὐτοπροσφορά ὄχι μόνο τῶν ὑλικῶν, πού πολλές φορές τήν καταστρέφουν, ἀλλά καί μέ τήν ἐπιδίωξι τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης τοῦ μυαλοῦ καί τῆς ψυχῆς ὅλων μας.

Καί γιά νά μήν ἐμφιλοχωρήσουν παρεξηγήσεις. Οἱ ὑλικές προσφορές εἶναι ἀπαραίτητες, πάντοτε ὅμως ἐλεγχόμενες καί πάντα ὀλοκληρωμένες γιά τήν ἐπιτυχία κάθε μεγάλου στόχου. Καί κάτι ἀκόμα. Ἡ πλήρης καί τέλεια αὐτοπροσφορά μέσα στήν οἰκογένεια δέν μπορεῖ νά εἶναι πρᾶξι μόνο τοῦ ἑνός ἢ τῶν δύο ἢ Ὄφειλε νά εἶναι πρᾶξι ὅλων προς ὅλους. Ἄς τό διδάσκουμε αὐτό στά παιδιά μας ἀπό τά πρῶτα τους χρόνια. Πάντως ὄχι με λόγια. Μᾶλλον ὄχι μόνο με λόγια.

Γ. Τό τρίτο σημεῖο – στόχος εἶναι ἡ διδαχή, ἡ καθοδήγησι ἢ ἀγωγή τῶν παιδιῶν. Κι' αὐτή κινδυνεύει πιό πολύ. Γιατί στά χρόνια μας ἡ ἐγκληματική προσπάθεια τῆς ἀποκοπῆς τῶν ἐφήβων ἀκόμα παιδιῶν μας ἀπ' τήν ἀτμόσφαιρα τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς μέ τή δωροδοκία τῆς δῆθεν "ἐλευθερίας", κερδίζει συνεχῶς πόντους.

Αλλ' έτσι οί φυσικοί ανάδοχοι τοῦ παιδιοῦ, πού εἶναι ὁ πατέρας καί ἡ μητέρα του, τείνουν νά ἀντικατασταθοῦν, ἀπ' τήν τηλεόρασι, ἀπ' τά ποικίλα ἔντυπα, ἀπ' τήν παρέα τοῦ γηπέδου - γιατί ὄχι καί τοῦ σχολειοῦ - καί τῆς καφετέρας.

Καί νά 'ταν μόνο αὐτοί!

Ἀδελφοί μου, φροντίσετε ἐφέτος (τό 2015) νά δείτε, οί ἴδιοι προσωπικά, τί διδάσκουν στά παιδιά μας τά προγράμματα καί τά βιβλία πού τοῦς προσφέρει τό σύγχρονο ἑλληνικό σχολεῖο. Καί ἐννοῶ τά βιβλία τῶν γλωσσικῶν κυρίως, καί νεοελληνικῶν μαθημάτων, τῆς ἱστορίας καί τῶν θρησκευτικῶν (Ναί, καί τῶν θρησκευτικῶν - κυρίως τά νέα προγράμματα) καί στό Δημοτικό καί στό Γυμνάσιο.

Κι' ἂν μπορέσετε ἀντιδράσετε ὀργανωμένα στό ψέμα καί στήν καταστροφή.

*

Ἡ Ἐκκλησία μας κάνει προσπάθειες πολύ σημαντικές καί γιά τήν οἰκογένεια, γιά τοῦς γονεῖς καί γιά τή διδασκαλία τῶν παιδιῶν μας. Τό Κατηχητικό ἀγωνίζεται σέ φοβερά δύσκολες συνθήκες. Πρέπει ὅλοι νά βοηθοῦμε. Πολλές προσπάθειες χριστιανισῆς διαπαιδαγώγησις ἀναπτύσσονται. Πρέπει νά μαστε κοντά.

Καί γιά νά τελειώσουμε.

Ἀδελφοί μου,

Ἡ συνεχῆς ἀναζωπύρωσι τῆς σχέσις μας μέ τό Χριστό ἅς μᾶς ὀδηγεῖ. Ὅχι σαν νομική ἀντίληψι - τήρησι τῶν ἐντολῶν του, τῆς λατρείας τῆς συμμετοχῆς σέ ἐκδηλώσεις κ.τ.ἄ. Ὅχι μόνο μ' αὐτά.

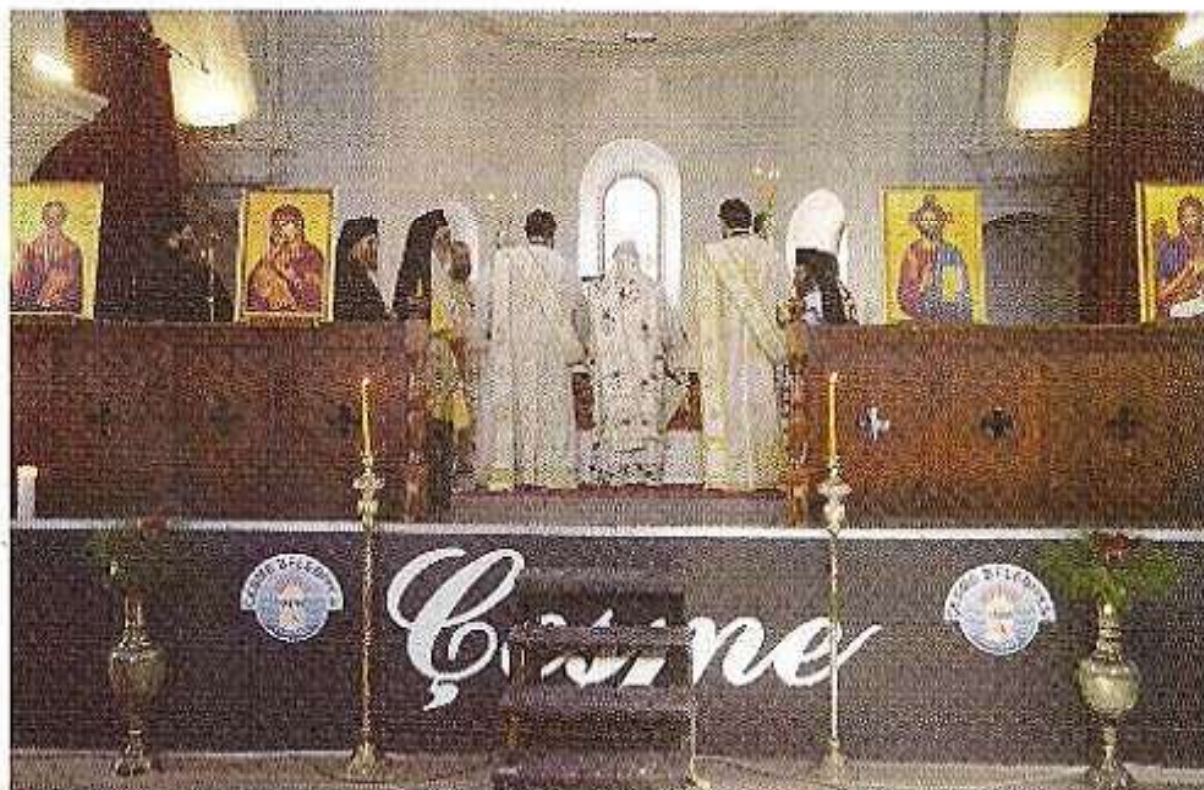
Ἀλλά σάν φλόγα καρδιάς γιά τό Χριστό, γιά τήν ἀγάπη Του. Πού βέβαια, καθῶς Ἐκεῖνος εἶπε, θά ἐκφράζεται μέ ταπεινοφροσύνη καί ἀγάπη καί ἀποδοχή καί ἀναγνώρισι καί ἐξυπηρέτησι καί ὑποχωρητικότητα καί προσφορά σέ ὅ,τι καλό καί ἀνθρώπινο ἐκφράζουν ὅλοι ἐκεῖνοι πού ὁ Χριστός ὀνόμασε ἀδελφοῦς του ἐλαχίστους.

Καλή καί Εὐλογημένη Χροιά!

* * *

Ο Τερόν Ναός Ἁγίου Χαράλαμπος Κρήνης Μικρῆς Ἀσίας.

Ἡ πρώτη Θ. Λειτουργία μετὰ ἀπὸ 94 χρόνια εἰς τὸν Τερόν Ναόν Ἁγίου Χαράλαμπος Κρήνης Μικρῆς Ἀσίας λειτουργοῦντος τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου (10.2.2016).

Ἡ Θ. Λειτουργία κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἰς τὸ κέντρον τοῦ κατόικειου ἀπὸ μαθητᾶς Ἱεροῦ Νικοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Καλλιμασιᾶς (29.1.2016).

Ὁ τάφος τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφίρου Πατρὸς ἡμῶν Ἀνθίμου τοῦ ἐν Χίῳ, εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Παναγίας Βοηθείας Χίου.